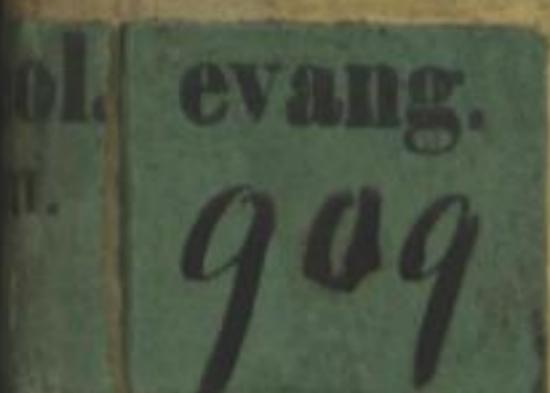

evang.

909

Polenskij 532.

AD DVOS

ET TRIGINTA ARTI-

CVLOS DE DOCTRINA RELI-

gionis Christianæ, editos à Theologis Louanicis

sib: Brcuis & moderata responsio proposita

in libera disputatione in præclara Aca-

demia Lipsensi, ab Alexandro

Alesio Theologiæ Do-

ctorc.

LIPSIAE, IN OFFICINA

Michaëlis Blum.

Anno

D. M. XLV.

Potem: 552

1771
Theol. Luth.

Theol. Luth. 1774 465

ALEXANDER ALESIUS
S. Theologiæ Doctor pio Le-
ctori scripti huius, S.D.

ER VENIT nuper in
manus meas libellus
quo cōtinerent que-
dam capita, quasicq;
dogmata religionis
Christianæ, compo-
sita atq; ædita a Theologis, ut illi sese
uocāt, Academiæ Louaniensis. Eadem
præposita erat edictio Imperatoris Ca-
roli, qua iuberetur credi, atq; prohibe-
retur dissensio. De qua quidē autorita-
te potentiss. atq; maximi, & omnium
bonorum existimatione optimi princi-
pis, neq; suspiciones multorū, quibus
illa artibus expressa esse uideatur refer-
re, neq; quantum ualere hæc nō modo
debeat, sed omnino possit, sententiam
meā hoc tempore explicare non uolo.
Hoc sanè accidit perbelle, quod isti
Theologi huius ipsius autoritatis pre-
scri-

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

scriptione satis declararunt quām non
multum bonæ spei in ueritate suorum
articulorum habuerint, neq; arbitrati
fuerint illos diuini uerbi uiribus nisos
cōsistere posse, qui humanæ potentia
præsidio tutos eos esse uoluerint. Ut
nam autē homines mali & inimici ue
ritatis ac patroni errorū, quibus quid
prætendant nisi quendam longi tem
poris usum, nihil habent: iū igitur utinā
non crederent se abuti summæ pote
statis nomine impune posse, & opinio
tandem horum refutaretur, quod ali
quando futurum esse confidimus. Sed
de hoc nunc dicendum non esse puta
uimus. Articulis autem istis articulate
fallis & nugacib. quoniam audieram
esse nonnullos, qui aliquid tribuerent,
duxi confutationē esse opponendam,
ne qui simplices deciperentur: & ut
νικαντεσιδαισηλία assererentur, quan
tulacunq; opera etiam mea. Hoc enim
esse munus & officium meū existimo,
uel potius scio atq; memini, cūm deus

me uocauerit ad doctrinam fidei in Iesum Christum, ἀντέχειν τὸ κῆρων διδαχὴν πιστὸν λόγον, καὶ τὸν ἀνπλέγοντα σὲ λέγειν, secundum D. Paulum. Sunt enim isti non Theologi, sed ut idem Paulus ait ματαιολόγοι, multo magis infesti ueritati Christiane ἃς fuerunt quondam illi circuncisione gloriantes ἀνυπότακτοι & φρεναπάτοι, quibus Apostolus obturari os iubet. Quid est enim obsecro petulantē & contumacē esse, quid fallacem & bonarū mentium impostorē, quam talia nunc etiā proponere, ac defendere, & uirium humanarū potētia ac munimēto uallare, qualia istud modo Cōciliabulum ἐδίcurauit: explosa & exagitata, aut saltē incerta ac dubia multa etiam in proprijs scolis. Hæc igitur te nebricosa ac obscura obscuri isti au dent in hac luce ueritatis proferre. Ac sæpe cogitanti mihi de hoc facto & similib. alijs, uidentur hi nō esse insimulandi malitię, etsi uolunt fallere homines, nec̄ fraudulentiae, etsi insidiantur pietati

pietati & simplicitati honorū. Sed plāne stultitiae & dementiae, & eius quidē extremæ, cùm non uideant, necq; intel- ligant, nō potuisse aliā magis directam ad interitū ac compēdiariam uiā ipsos ingredi quām huius temeritatis, & au- daciae, asserēdi & propugnandi ea, quae in ipsorū quoq; cōtib. & cōuenticulis, & apud eos à quibus proteguntur ad- huc & sustinētur, cùm falsa tum absur- da esse uideantur. Horret aut̄ animus ad conspectum iræ diuinæ, quam esse ingentē declarat grauissima pœna hæc cęcitatis, quamq; calamitates sequi ne- cessere est multo maiores & atrociores, quām quisquam præuidere & cogita- tionibus suis comprehendere possit. Hanc, conandum, & omni contentio- ne annitendum est pijs, ut deprecando auertant, & obtineant mitigationem aliquam tristitiae euētorum si forte mi- sericors Deus exorari possit, ne irascat perpetuo & implacabiliter homini- bus peccata uetera ignorantie aut im-

*Cocritas Papista
horrenda.*

A 3

*Confitatio
Fidei sanctorum neata*

becillitatis, nouis contemptus & super-
biæ ac peruvicatiæ accumulatibus, pro-
pter seipsum & Ecclesiam Iesu Christi
filiij sui. Cum his autem precibus con-
iungenda est refragatio & reclamatio,
quæ manifeste sese opponat, atque re-
pugnet aduersarijs & hostibus ueri-
tatis, & cum ad Dei gloriam, tum fa-
lutem nostram confessio est facienda
fidei iustificantis corda nostra, sicut
scriptum est : Qui confiteatur esse Ie-
sum filium Dei, eum quasi signo hoc
confirmare ueritatem Dei. Et Paulus
dicit corde credi ad iustitiam, & con-
fessionem fieri ad salutem. Hoc igitur
consilio, Scharū rerum consideratione
ego quoque inter Euangelicæ doctrinæ
professores insimus, pro mea parte, &
gloriam nominis Christi afferere, &
ab hoc contumelias impietatis repel-
lere, & præstare fidem Domino meo
Christo studui, in refellendis menda-
cijs, & retundenda temeritate hosti-
um ipsius, fretus auxilio huius solius

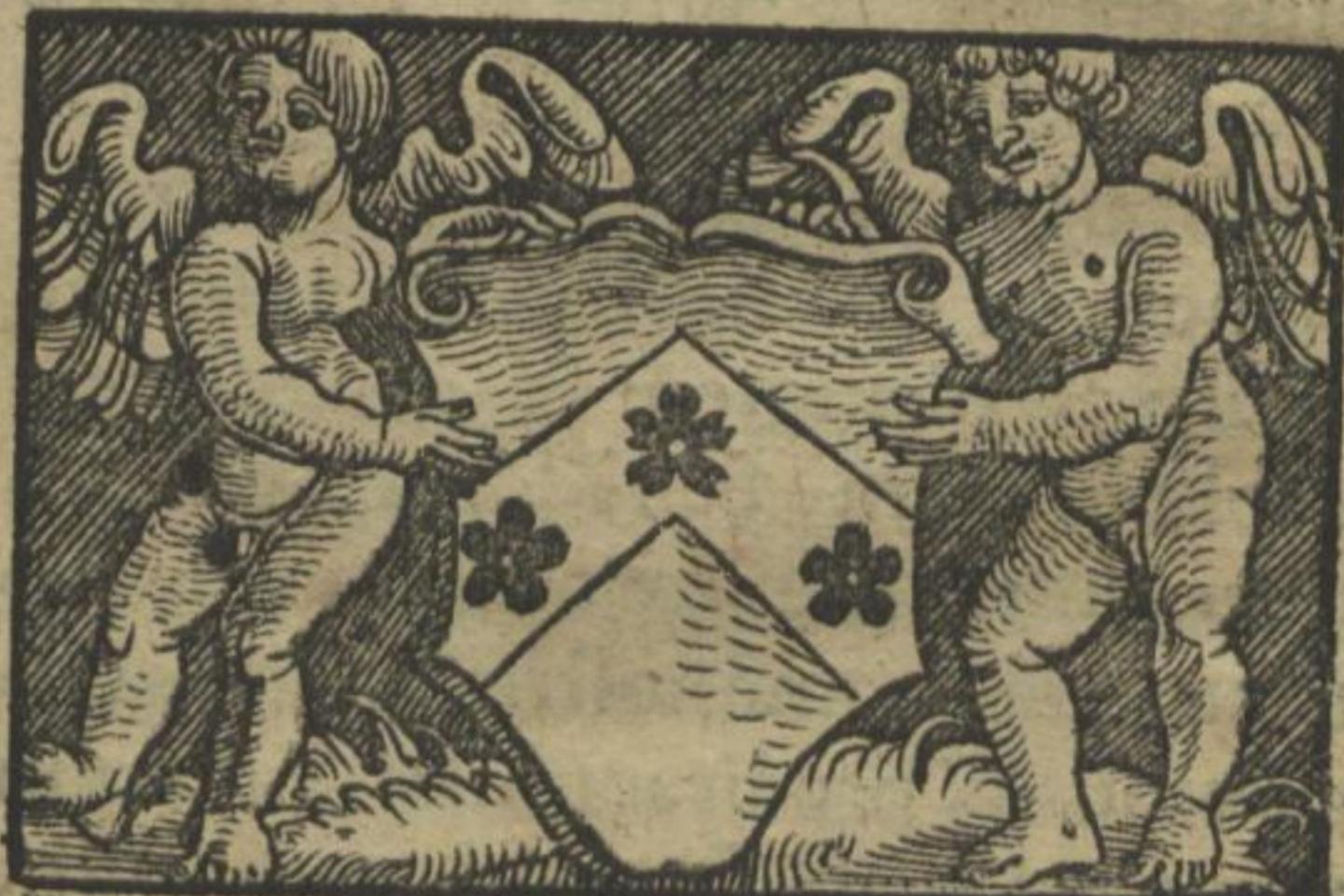
Dei

Dei æterni, cum patre æterno, & æter-
no spiritu sancto, qui regnum tenet cu-
ius nullus finis est futurus, quiq; suos
aduersarios, qui ipsum amplecti, & ut
Psalmus ait, ex osculari noluerūt, sicut
uas figuli comminuit. Sua autem tur-
ris erit firma ac munita, secundum ue-
ritatem promissionū suarum. Ut autē
& insania horum coniūratorū aduer-
sus ueritatē magis innotesceret & cer-
tius demonstraretur, quasi collatis si-
gnis & conserta manu cum illorum de-
lirījs congressus, proposui scripta no-
stra publicē examinanda, copia facta
omnibus contradicendi, & afferendi
in medium quæ uellent. Et nunc me
offerо ad pleniorē & copiosiorem
explicationem, & reddendam ratio-
nem sententiæ meæ omnibus peten-
tibus, quām tamē nostris Ecclesijs do-
centibus, & prædicantibus salutiferum
uerbum Dei, & Euangeliū Christi,
subiectam esse uolo, & in præsentia
subiūcio. Et oro Christū ut in ueritatis

A 4

suę cōsensione nos benigne contineat,
& cognitionem illius in nobis augeat,
& testes esse uelit immensæ benigni-
tatis erga genus humanum suæ , &
confidenter fretos ipso solo sta-
re in conspectu ipsius in il-
lo die quo iudicium
faciet de uiuis
& mor-
tuis,
Amen.

Articu

Articulus 1. Louaniensis.

Credendum est septem esse Ecclesiæ sacramenta, à Christo instituta, Quæ sunt: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium, per quæ (quāvis externa & corporalia signa) Deus inuisibiliter, siue per bonos, siue per malos ministros, nostram salutem operatur.

Articulus 1. responsionis.

Christus inquit: Beati pacifici. Et Paulus iubet hominem pium fugere inanes disputationes, & contentionem de uocabulis: ac fucrunt inter se amici Augustinus, & Ambrosius, etiam si alter duo tantum sacramenta ponat, scilicet Baptismum, & Cœnam domini, & alter dicat ablutionem pedum posse dici sacramētum: nos pro concordia fatebimur non solū esse septē sacramenta, id est, sacrarū signa rerū, uerum etiā multo plura, si sic poterunt aduersarij placari, sed tamen iuxta definitionē sacramenti quæ traditur à Paulo ad Rom. 4. ubi definit circumcisionem esse signū uel signaculum iustitiae fidei, & eam que adscri-

A. 5

arrant *gratia* *bitur* Augustino: Sacramentum est inuisibilis gra-
tiae, uisibilis forma, id est, sacramentum est cæremo-
nia uisibilis, instituta per Christum in Euangeliō,
ad significādām gratiam, id est, reconciliationem,
et remissionem peccatorū (sic enim Petrus Lom-
bardus hanc definitionem Augustini exponit de
gratia iustificante prima distinctione quarti lib.)
facile iudicari potest de numero sacramentorum.
Nam Scholastici fatentur in confirmatione con-
ferri constantiam, et persecuantiam in fiduci pro-
fessione, non remissionem peccatorum. Deinde ma-
nifestum est coniugium esse inter ethnicos: Præte-
rea malos quoq; ordinari ab Episcopis, Adhæc in
extrema unctione docuerunt remitti tantum uc-
nialia peccata, non iustificari hominem. Postremò
articulus Louaniensis ipse secum pugnaret, si af-
firmarent nullos esse coniuges, ordinatos ab Epi-
scopis, aut posse administrare sacramēta, nisi pios
et iustos. Nos liberè et clarè pronunciamus cum
Augustini xvi. *Augustino, Christum instituisse tantum duas cæ-*
remonias, ut sint certa signa remissionis peccato-
rum. Eius uerba sunt ad Ianuarium, Epistola 118.
Christus sacramentis numero paucissimis, obscrua-
tione facillimis, significatione præstantissimis so-
cietatem noui populi colligauit, sicut est baptis-
mus trinitatis nomine consecratus, et Communi-
catio.

catio corporis, & sanguinis ipsius. Et totidem
uerbis eandem repetit sententiam libro tertio, de
doctrina Christiana, cap. 9. Dominus, & Aposto-
lica doctrina tradit pauca quædam signa, sicut est
baptismi sacramentum, & celebratio corporis &
sanguinis Domini. De horum sacramentorum ui,
& efficacia certi sumus propter institutionē, præ
ceptum, & promissionem Christi, expressam in
Euangelio. Sed doceri non potest Christum insti-
tuisse primum coniugium in Euangelio, & alias
quatuor cærimonias ad significandam remissio-
nem peccatorum, Et ut sint certa testimonia gra-
tiæ gratum facientis, ut uocant, hoc est, reconcilia-
tionis, & iustificationis, & addidisse eis promis-
sionem Euangeliū propriam de gratuita miseri-
cordia, iustitia, & uita æterna.

Secundus articulus Louan.

Baptismus ad salutem omnibus est
necessarius, etiam infantibus, per
quem peccata plenè tolluntur, &
fiunt filij Dei, ac hæredes uitæ æternæ:
Nec unquam est iterandus.

Secundus articulus responsionis.

Et de hoc articulo conuenit per omnia in-
ter nos, & scholasticos. Nos enim confite-
mur

Augustin *N.B.
In fath. baptis.* mur baptismum omnibus ex Adam propagatis
esse necessarium, et pueros nasci cum peccato ori-
ginis, ac per baptismū inseri Ecclesiae, extra quam
non est salus, sicut Augustinus ait de origine ani-
mæ ad Hieron. **cum baptizandis paruulis festina-**
tur ac curritur, quia sine dubio creditur, eos aliter
in Christo uiuificari non posse, qui autem nō ui-
uificatur in Christo, restat ut in ea condemnatione
maneant de qua Apostolus ad Romanos 5. Per
unius delictum propagatum est malum in omnes
homines ad condemnationem. Subscribunt Augu-
stino cæteri Orthodoxi Nazianzenus in oratio-
ne de Sancto Iauacro. Et eo antiquiores Cyprianus
Epist. 8. ad Fidum. Et Origenes, qui affirmat ba-
ptismum puerorum ab Apostolis acceptum esse in
sextō cap. ad Roman. Huius uerba sunt: Ecclesia
ab Apostolis traditionem accepit, etiam paruulis
baptisma dare, sciebant enim illi, quibus ministerio
rum secreta commissa sunt diuinorum, quod essent
in omnibus genuinæ sordes peccati quæ per aquā
& spiritum ablui deberent. Et hanc sententiam
Origenis rursus confirmat Augustinus, qui in 4.
lib. de baptismo contra Donatistas inquit: De ba-
ptismo paruulorum quod uniuersa tenet Eccle-
sia, nec concilijs institutum, sed semper retentum
est, non nisi Apostolica autoritate traditum, re-
Etiſſime

Aiſſimè creditur. Eſi autem non parum confert
ueteris Ecclesiæ consensus, ad refutandam falsam
scripturæ interpretationem, tamen fides nostra
ſoli uerbo Dei nititur. Christus enim clarè con- Ioh. ex noꝝ de baptiſt. anſau
firmat Nicodemo: Amen amen dico tibi, niſi quis
renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non potest in-
troire in regnum Dei. Et addit rationem, quod na-
tum eſt ex carne, caro eſt. Et Paulus inquit: Qui in
carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Item: Caro
& ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. Et
Christus ait: Dedit eis potestatem filios Dei fieri,
qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis,
neq; ex uoluntate uiri, ſed ex Deo natū ſunt. Quod
autem articulus affirmat peccata plene tolli in ba-
ptismo, id uerum eſt quantum ad imputationem P. qm tolli in baptiſmo.
attinet, ſicut Paulus inquit nulla eſt condemnatio
ijs qui inſiti ſunt Christo. Et tamen hoc etiam cre-
dendum eſt, quòd eodem loco addit, affectus carnis
eſt inimicitia aduersus Deum. Dei enim legi non
subditur, ac nec quidem potest: Sed nos captiuos
abripit ſub legem peccati. quare ſua natura uerè
eſt peccatum, etiamſi cōdonetur propter Christum.

Tertius articulus Louan.

Poenitentiæ sacramnetū (quod post
baptiſtum omnibus relapsis eſt
ad fa-

ad salutem necessarium) complectitur
contritionem, confessionem, & satis-
factionem.

Articulus 3. responsionis.

*pœnitentiam esse
mediam.* **P**œnitentiam esse necessariam uniuersis, satis declarant illæ comminationes: *Nisi pœni-*
tentiam egeritis, omnes similiter peribitis,
an diuitias honestatis pacientiae, & lenitatis Dei
contemnis, ignorans quod benignitas Dei te ad
pœnitentiam iuitat; Verum quantum ad enumera-
tionē partiū pœnitentiae attinet, ingenuè fa-
temur contritionem esse necessariam, Et priuatam
confessionem iudicamus recinendam esse propter
absolutionem, & alias causas, de quibus postea
dicemus, *Et satisfactionem canonicam esse partem*
enumeratione publicæ pœnitentiae agnoscimus. Sed tamen sine
Satisfactionem canonica satisfactione, & enumeratione peccato-
Cmon. gen rum, de quibus posteriores articuli loquuntur,
" nraia remitti peccata satis testantur multa exempla in
Euangelio de Magdalena, publicano, paralytico,
latrone, & Petro, de cuius pœnitentia Ambro-
mivossi dicit. *s*ius ait: *Non inuenio quid dixerit, inuenio quod*
fleuerit: lachrymas eius lego, satisfactionem non
lego. Et scriptura cum de pœnitentia loquitur,
nihil de enumeratione peccatorum, uel de satisfa-
ctione

Etione dicit, sed ubique ad contritionem adiungit fidem, quam et si scholastici presupponi docent, tamen non intelligunt fidem de certa fiducia remissionis peccatorum, quam incertam reddit doctrina de enumeratione peccatorum, & de satisfactiōne pro delictis. Sed de cognitione articulorum *Fides papistica*. fiduci, uel generali assentione sine applicatiōe promissionis remissionis peccatorū ad personam pœnitentem. Constat autem quod contritio, confessio,
& satisfactio nihil ualeant sine fiducia absoluti-
nis. Et Iudam contritum, & confessum esse sacerdotibus cūm diceret: Peccavi, tradens sanguinem contritū & pœnitentem. *Iudas* habet iustum, Et satisfecisse quoq; dum proiectis argenticis in templo, abiens laqueo se suspendit. Quare nos ad contritionē addimus fidem & quam alteram partem pœnitentiæ Christianæ. Sic enim prophetae docent, David præsertim in Psalmis, quos uocant pœnitentialibus, cum ad depreciationē iræ ad dit fiduciam misericordiæ. *Domine ne in ira tua* *Tesimo:*
arguas me, neq; in furore tuo corripias me, Misere re mei Domine, quia imbecillus sum, etc. Et Christus eos imitatus incepit suam prædicationem ad hunc modum: *Pœnitentiā agite.* Et credite Evangelio. *Et præcepit Apostolis, ut prædicarent pœnitentiā, & remissionē peccatorum.* Et cūt absoluit *Magdalena, & paralyticum, requirit hanc fidem,*
Confide

Confide inquit fili, remittuntur tibi peccata. Fides tua te saluum fecit. Et Petrus cum alijs sic prædicat pœnitentiā in die Pentecostes, cū inquit: Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorū. Et **P**aulus ubiq; facit duas partes pœnitentiæ, scilicet, mortificationem, uel contritionem, & uiuificationem per fidem. Et canones sic docent de pœnitentiæ distin. i. c. Nemo. Vbi citantur uerba Ambrosij. Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam.

Articulus 4. Louaniens.

Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam suscepitus, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Non autem (ut quidam hoc seculo pernitiiosè docent) terror conscientiæ propter apprehensum gehennæ supplicium peccatis debitum, præparat tamen hic terror & gehennæ metus, ad ueram animi contritionem.

Articulus 4. responsionis.

Coria

Contritionem esse uerum dolorem de peccato pro accusatione legis & serio sensu irae Dei monstrant & piorum omnes experientiae, & conciones de poenitentia ab illa prima uoce poenitentis Adami: Domine audiui uocem tuam, & timui. Quoties David in Psalm. deprecatur iram ac furorem Dei. Et petit: Ne intret cum eo in iudicium. Et Ezechias inquit: Quasi leo sic contriuit omnia ossa mea. Prophetae uero cum predicant poenitentiam, minantur aeternas poenas: sicut Esaias: Ve genti peccatrici, filiis sceleratis, Et Iohannes: Adhuc triduum, & Niniue subuertetur, Et Christus: Nisi poenitentiam egeritis, omnes simili ter peribitis. Postremo Paulus omnium conciones de poenitentia complexus, sic fulminat: Reuelatur ira Dei de celo aduersus omnem impietatem, & iniustitiam hominum. Item, Lex iram operatur. &c. Quare manifestum est contritionem esse dolorem animi de peccato conceptum propter accusationem legis, & metum aeternarum poenarum, ac esset ipsa contritio mors aeterna, nisi accederet fiducia misericordiae, sicut monstrant exempla Cain Saulis & Iude. Et illae uoces Prophetae in Psalmis: Et tu Domine usque quo reuertere Domine, cripe animam meam, serua me propter misericordiam tuam, quoniam non est in morte memoria tui.

Contritio

Qd'

B

apud inferos, quis te celebrabit? Sed aliqui scho-
lastici Theologi hic discedunt à scripturæ uerbis,
Et sententia, & sequuntur philosophos, ac docent
homines ex uiribus naturæ, uel cum illa fide quæ
habent demones, & impij sine fiducia misericor-
dia, & ante spiritum sanctū posse diligere Dcūm,
& ex illa dilectione odiſſe peccatum (id enim uo-
cant contritionem) ac mereri de cōgruo gratiam
iustificantē, quod planè aduersatur toti scriptu-
ræ, Et est ab Augustino confutatum in omnibus
locis in quibus diſputat contra Pelagianos. Quod
autem articulus ait oportere adesse propositum
confitendi, id uerū esse de confessione quæ fit Deo
docet Propheta, cūm inquit: Dixi confitebor ad-
uersum me iniustitiam meam domino, & tu remi-
ſisti iniuitatem peccati mei. Verum quòd nemo
fit uerè comitus de peccatis maxime occultis, ni-
cūm ~~enī~~ ^{enī} si constituerit ea enumerare sacerdoti, & pro ijs
& ~~confitendis~~ ^{confitendis} satisfacere Deo (Sic enim sequentes articuli de con-
fessione & satisfactione loquuntur) id falsum esse
docent & sacræ literæ, & sancti patres, & mani-
facta exempla, sicut suo loco ostendemus.

Articulus 5. Louan.

Confessurus diligentia legitimam
adhibere debet, quo sacerdoti iu-
dici

dici suō, manifestet omnia peccata sua
mortalia, etiam occulta cordis, ut ab
eis per illum absoluatur: cuius absolu-
tionis minister est solus sacerdos, se-
cundum Ecclesiæ ritum consecratus.

Articulus 5. responsionis.

Magna profectò diligētia adhibēda est, ut
occulta peccata quæ latent in corruptio-
ne naturæ procul posita extra conspectū
rationis agnoscamus. Et intelligamus magnitudi-
nē iræ Dei contra hæc peccata, propter quæ om-
nès sancti subiecti sunt morti, & infinitis calamita-
tibus. Et tamē cùm tantam diligentiam adhibui-
mus, quantum ullus sanctorum potuit, exclamare
oportet cum Propheta: Delicta quis intelliget? Et
cum ipso ueniā precari, ac dicere: Ab occultis mun-
da me domine. Etsi autē apparatus d.s.c. in pœni-
tentia. Et Panormi. in c. omnes utriusq[ue] sexus. Et
Theologi aliqui dicant confessionem priuatā non
esse iuris diuini, nec eius institutionem posse in
scriptura ostendi. Et autor Tripartit. histo. lib. 9.
c. 25. clarè dicat confessionē ab Episcopis institutā
esse: nos tamē iudicamus quod docendi sint homi-
nes, & assuefaciendi quoq[ue] ut summa saltē capita
peccatorū contra decalogū enumerēt, Et quod re-

*Pota intergra
agnoscenda.*

*Confessio priuata
non est p[ro]digio*

✓ us confessionis priuata.

retinēda sit priuata cōfessio propter absolutionē, explorationē, institutionē, et testimonium publicum doctrinæ, quod lapsi recipiantur à Deo, sed lex pōtifica, omnis utriusq; sexus, Et ipsius glossa de enumeratione omnium mortaliū occulitorū, cum singulis circumstantijs pugnat cum uerbo Dei, & patrū sententijs, sicut Petrus Lombardus, & Gratianus de pōnitentia distinct. I. probant ex uerbis Ambrosij, Augustini, Prospcri, & Chrisostomi, quibus etji respondere conantur, tamen manifestam uim faciunt uerbis sanctorum patrum, sicut quilibet non omnino rūdis facile uidet. Et sententiæ quas pro cōfessione producūt clarè loquūtur de manifestis criminibus. Et quia Augustin. expōnit omnia dicta patrū de pōnitentia, iudicauit eius uerba asscribēda esse, sic enim scribit ad Fælitianū, Et recitantur à Gratiano, sed mala fide, omis̄sis c̄is, quæ suæ cause uidit posse obesse, De pōnitent. d. I. cap. **Tres autē sunt actiones pōnitentiae quas mecum cruditio uestra recognoscit, una est, quæ nouum hominē parturit donec per baptismū omnium præteriorum fiat ablutio peccatorum.** Altera est actio pōnitentiae post baptismum, quæ fit pro illis peccatis quæ legis decalogus continet. agunt enim pōnitentiam, si post baptismum ita peccauerunt, ut excommunicari, & reconciliari postea mercantur.

mūmentio
preciosa non est
necessaria.

Higūt:
e pōnitentia
m̄pliri.

merentur. Est et pœnitentia honorū et humilium.
fidelium pœna quotidiana in qua peccator tundimus dicentes: dimitte nobis debita nostra. Ex hac triplici pœnitentia quilibet facile intelligit ea quæ patres de confessione, et satisfactione loquuntur, pertinere ad alterum genus peccatorum, quæ merentur excommunicationem, et non ad occulta peccata de quibus claras sententias pronunciant Ambrosius, Prosper, et Chrysostomus: non esse necessariam eorum enumerationem, nec à ministro Ecclesiæ posse requiri. Et ratio legis pœtificiæ de enumeratione admodum imbecillis est.
Esto enim uerum sit, iudicem non posse pronunciare sine cognitione caussæ, tamen si reus criminis læsæ maiestatis centum commisit occultas prodiciones, nihil est opus eū qui nomine regis recipit reum in gratiam, exigere enumerationem productionum, maximè occultarum. Et sacerdos non aliter habet in scriptura mandatum Christi absoluendi eos, qui confitentur se esse peccatores quam prætor aut præco regis per rescriptum habet potestatem absoluendi reos. Et sacerdos tantum est minister alieni beneficij, non iudex, sicut inquit Ambrosius: Verbum dei dimittit peccata, sacerdos exhibit officium, Et nullius potestatis iura exercet de pœnitentia d.i.c. Verbum Dei. Ecce Am-

Ratio enumerationis & satisfactionis

Sacerdos non est iudex minister.

Ambrosij dicit de Abso-

Confessio sufficiens!

brofius dare ait sacerdotem nullius potestatis iura
exercere, ut possit adigere eum ad confessionem,
& extorquere ab eo enumerationem. Et sufficit
ad absolutionem cognitio illa qua sacerdos audit
eum confitentem se esse peccatorem sicut testan-
tur exempla publicanorum, militū, & Iudeorum,
qui confitebantur Ioanni, Christo, & Apostolis.

refut: uniuersitatis Arcosia

Neque enim gratuitæ promissione gratiæ, & re-
conciliationis addēda est ulla res tanquam neces-
saria sine certo mandato Dei. Neq; prætextu no-
minis Dei proponendum mandatum quod Deus
2. non tradidit: & ipsa conditio necessitatis cume-
3. rationis tollit certitudinem gratuitæ promissio-
nis remissionis peccatorum, labefactat fidem, adi-
git ad dubitationem, & cuerit Christianam liber-
tatem, ut post hac dicemus. Neq; obscurū est qua-
re defendatur tam pertinaciter hæc lex de enume-
ratione per quam regnant Pontifices in hominum
conscientijs, & efficiuntur dij terrestres, quibus pa-
tent occulta cordium, sicut probant multæ histo-
riae, Et exemplum stultæ illius monialis in An-
glia quā deificabant Monachi, ut posset cuilibet
sua peccata dicere, & quā satisfactionem Deus ren-
quireret declarare: donec sereniss. rex fraude detem-
pta supplicium de stulta muliere, & impostoria
bus sumpsit.

Articulus

Articulus 6. Louaniens.

Satisfactio est persolutio poenæ, ple
runque adhuc debitæ, remissa iam
culpa: Nam omnem poenam pec-
cato debitam semper condonari re-
missa culpa, erroneum est, & scripturis
sacris aduersatur.

Articulus 6. responsionis.

Satisfactionem canonica quæ imponitur ab Ecclesia pro manifestis peccatis disciplinae et exempli causa non improbamus, multo minus prohibemus satisfactionem ciuilem: Illud docemus. *Satisfactio*
In manu de
satisfaciendum esse laesis & offendis fratribus, aut subditis, sicut Daniel cōcionatur regi Babylonis, qui tyrannidem excrucierat in exiles Iudeos, peccata tua per iustitiam dissolue, & beneficentia erga pauperes. Deinde etiam affirmamus poenas di- *Mitigatio*
pro
uinitus comminatas pro peccatis mitigari, & remitti propter ueram pœnitentiam, id est, contritionem, et fidem, sicut docet Paulus cum ait: Si nos iudicaremus, non iudicaremur. Præterea etiam fastemur Deum punire pios post reconciliationem personæ pro manifestis peccatis, sicut Moïsen, & Aaròn, Dauidem, & alios pios. Verum hæ poenas infliguntur propter exemplum aliorum, & satis- *Poenae*
post regnificati

factio quædam sunt erga offensos malo exemplo,
sed nequaquam possunt infligi, aut remitti ab Eccl.
lesia, uel redimi per indulgentias, sicut satisfactio-
nes Canonicae, quas patres disciplinae studiosi et si-
ualde urgent, tamen non senserunt per eas satis-
fieri Deo, immo tota doctrina scholastica de satisfa-
ctionibus, quod Christus tantum satisfecit pro pec-
catis factis originis, et oportere nos satisfacere pro pec-
catis actualibus post baptismum commissis per
opera indebita, uel pati poenas Purgatorij, uel cas-
redimere per indulgentias, est ignota patribus, si-
cut illa quæ Eusebius Ecclesiastice historiæ lib.
quinto c. 27. lib. sexto c. 26. Et autor Tripartitæ
historiæ libro 9. c. 25. scribunt. Et quæ ex patrum
scriptis colligit Gratianus de pœnitentia d. I. clare
testantur. In actione pœnitentiae (inquit August.)
ubi tale cōmissum est, ut is qui commisit à Christi
corpore separetur, non tam consyderanda est men-
sura temporis, quam doloris. Et Hieron. Mensurā
autē temporis in agenda pœnitentia idcirco non
satis aperte præfigunt Canones &c. Et Chrysost.
Quis aliquando uidit Clericum agentem pœniten-
tiam? Hæc et similia quæ passim in patribus inue-
niuntur, ubi loquuntur de pœnitentia clare mon-
strant eos de Canonica satisfactione, & disciplina
loqui, quæ sit exempli gratia, nec sensisse Deo sa-
tisfieri

tisfieri per poenas impositas ab Ecclesia. Nam haec
doctrina de satisfactione manifeste contradicit scri-
pturæ. Esaias inquit: Posuit dominus iniquitatem
omnium nostrum in eum, & liuore eius sanati su-
mus. Ioannes Baptista clamat: Ecce agnus Dei qui
tollit peccata mundi. Petrus concionatur: Huic
omnes Prophetæ dāt testimoniu remissionē pecca-
torum accipere quēlibet qui credit in eum. Paulus
detonat: Iustificatur gratis per gratiam, & redē-
ptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit
Deus propitiatorem interueniente ipsius sangu-
ine. Ioannes Euanglista prædicat: Qui lauit nos à
peccatis nostris in sanguine suo. Et quasi præui-
disset hanc sophisticam de peccatis ante baptismū
commis̄is, inquit: Si quis peccauerit aduocatum ha-
bemus apud patrē Iesum Christum iustum, & ipse
est propitiatio pro peccatis nostris. Ex hac senten-
tia Augustinus cōtra Pelagium probat nullū un-
quam fuisse aut esse sanctum sine peccato. Et ad-
dit: Omnia igitur piorum sub hoc onere corru-
ptibilis carnis, & in istius uitæ infirmitate gemen-
tium spes una est, quod aduocatum habemus apud
patrem Iesum Christum iustum, Et ipse est exora-
tio peccatorum nostrorum. Præterea haec doctri-
na de satisfactione tollit ueram sententiam legis
divina cum fingit nos habere opera perfectiora

Testimoni

S' mīlā
g' Sat facti
P' r' sh'

August:

de TDK Sanct

B. 5

*hj dominis
de satisfactione*

- 1 quām ea quae lex Dei requirat, & cuerit uerā dōctrinā Euāgeliū, quia benefitiū Christi tribuit operibus humanarum traditionum quas facit cultus quae mereantur remissionē peccatorum, postremo reddit conscientias dubias, & eas adigit ad desperationem, sicuti illi ipsi qui docent has satisfactio-nes expeririuntur.
- 2
- 3
- 4

Articulus 7. Louaniensis.

Certa fide tenēdum est, hominem habere liberum arbitrium, quo potest male & cum gratia Dei bene agere: & post mortale peccatum admissum, Deo adiuuante pœnitere, & peccatorum remissionem cōsequi.

Articulus 7. responsionis.

*doctrina
e lib. arb.* 1. **S**criptura testatur hominem conditum ad imago-
nem Dei in sapientia & iustitia spirituali,
et habuij, & plenam libertatē arbitrij, & do-
minium decanonum supra omnes uires animæ, &
corporis, adeò ut potuerit præstare perfectam obe-
dientiam erga legem Dei sine ulla affectione re-
gnante, *deinde docet legē Dei requiri perfectam in-*
tegritatem naturæ, uel perfectam obedientiam
quam

quam natura integra posset praestare. Tertio na- 3
turam hominis & omnes vires corporis, & ani-
mæ corruptas esse per peccatum, adcò ut sapien-
tia, & iustitia spiritualis sint amissæ, & homo
ante spiritualis iam factus sit caro, similis iumentis
insipientibus, qui præter cognitionē sensuum nihil
intelligant, & feratur præceps ad ea quæ legi Dei
prohibentur. Sic enim Deus queritur cùm inquit:
Poenitet me fecisse hominem, non permanebit spi-
ritus meus in homine in æternum, quia caro est,
Et quod natum est ex carne, caro est, & Caro ex
sanguis regnum Dei nō consequentur. Nemo po-
test uidere regnum Dei, nisi fuerit renatus ex spi-
ritu. Quare et si reliqua sit in homine adhuc car-
nalis sapientia, id est, iudicium de rebus rationi, ^{et iugum} in hac
subiectis, & carnalis iusticia, & delectus ho-
nestorum & turpium, ac libertas philosophi-
ca faciendi opera moraliter bona, ut uocant, ta-
men animalis homo non intelligit ea quæ sunt
spiritus Dei, id est, uoluntatem Dei in Euange-
lio per filium, & spiritum sanctum reuelatam,
ac ne quidem ueram sententiam legis, uel quod lex
requirat spiritualem sapientiam, & perfectam
spiritus obedientiā, tantum abest, ut ante spiritum
sanctum possit hanc obedientiam praestare &
legi Dei satisfacere. Nam primum post acceptum
spiritum

spiritum sanctū per fidem in Christum incipit homo interior consentire legi Dei, et queri cū Paulo de sua miseria quod lex Dei sit spiritualis, Et requirat perfectam obedientiam quam homo spiritualis (qualis fuit Adam à Deo creatus, et quales olim futuri sumus post perfectā regenerationem in resurrectione mortuorum) possit præstare, ipse uero carnalis uenditus sub peccatum, quod agat ea quae odiat: et nō possit efficere quae optet, quod mente quidē seruiat legi Dei, carne uero legi peccati. Damnamus igitur Pelagium qui docuit sine gratia Dei hominē posse esse sine peccato, Et affir-

moris de lib. ad.
Pelagi.

Papistay.
Ex vīrībus.
Ex gratia & impletu

Actus, et si non meritorie.
Lugēm.

mamus eos uehementer errare, qui docent hominē ex uiribus naturae posse diligere deū super omnia, et implere præcepta Dei quantum ad substātiā actus, et si non meritorie. Et iunctā turpiter falluntur, qui existimant homines post acceptum spiritum sanctū posse satisfacere legi, et præstare perfectā obedientiam quā lex Dei requirit. Hos tres errores refutat Paulus copiosè ad Rom. 7. et 8. et contra primū ait 2. Timot. 2. Si quādo eis det Deus poenitentiā ut resipiscant à diaboli laqueo contra alterum: Veniente præcepto peccatū reuixit ego uero mortuus sum. Et contra tertium: Affectus carnis est inimicitia aduersus Deum, legi Dei non est subiecta ac ne potest quidem. Et sunt omnes iij tres errores

errores ab Augustino, Hieronymo & alijs patria-
bus refutati, & in concilijs damnati. Hanc tamen
libertatem humanæ uoluntati tribuimus, quod *Libertas adhuc religia?*
ante spiritum sanctum possit præstare externam
disciplinam, adiuta spiritu sancto, qui efficax est
in mentibus, & offertur per ministerium Euange-
lij, posse oblatam gratiam & auxilium Dei am-
plecti, aut abiijcere, post acceptum spiritum sanctum 3
ex fide, posse præstare aliquam obedientiam spiri-
tualem, sed non perfectam propter corruptionem
& præsens peccatum in carne quæ perpetuo con-
cupiscit contra spiritum ut nō possimus perficere
ea quæ uellemus, nec præstare Deo perfectam obe-
dientiam ex toto corde, tota anima, & omnibus
uiribus.

Articulus 8. Louaniensis.

Adiuustificationē ante omnia ne-
cessaria est in adultis fides, qua
certo credimus Christum Iesum
Dei filium nobis propitiatorem à pa-
tre propositum esse pro peccatis no-
stris in sanguine ipsius, sine qua nullis
nostris operibus, nullaq[ue] pœnitentia
iuustificatio obtineri potest, sicut nec fi-
de sola

fide sola, sine pœnitentia & proposito
uiuendi secundum mandatum Dei.

Articulus 8. response.

Articulus Louaniensis assertit fidē requiri
in iustificatione sicut causam sine qua nō
cōtingat iustificatio, uel sicut pœnitentiā,
et negat exclusiūā sola fide iustificamur. Et addit
hāc rationem quod oporteat adesse pœnitētiā,
Sed patres Basilius, Ambrosius, Hilarius, & alij
qui docent nos sola fide iustificari nequaquam hoc
uolunt quod fides iustificet sola, uel unquam sit
sola sine pœnitentiā, sed quod sola iustificet, hoc
est, homines non iustificari coram Deo propter
dignitatem pœnitentiæ, magnitudinem contri-
tionis, uerecundiam confessionis, & pœnas uo-
luntariè assumptas uel impositas pro satisfa-
ctione, sed propter fiduciam solius misericordiæ,
uel gratis per misericordiam, uel fidem in solum
filium Dei, uel solam fiduciam in dominum no-
strum Iesum Christum. Neque enim particula sola,
excludit consortium aliarum uirtutum à fide, sed
adimit eis causam, & meritum iustificationis, &
tribuit soli filio Dei.

Articulus 9. Louaniensis.

Fides

*ides sola
iustificat*

sola

Ides qua quis firmiter credit, &
F certo statuit propter Christum
sibi remissa peccata, seçp possessu-
rum uitam æternam, nullum habet in
scripturis testimonium, Imò eisdem
aduersatur, etiamsi firma & certa spe
expectare debemus in hac quidem ui-
ta, per sacramentum baptismi & pœni-
tentiæ, peccatorū remissionem, in secu-
lo autem futuro, uitam æternam.

Articulus 9. responsionis.

F idem significare fiduciam certā docent mul-
E ti clari & perspicui loci in scriptura, &
Paulus cùm in quarto ca.ad Romanos pro-
basset nos iustificari fide, & non propter ope-
ra, tanquam bonus doctor exponit quid uelit in-
telligi per fidē, Et pingit ipsius naturā proposito
claro exemplo Abrahami, de cuius fide scriptura
dicit: Credidit Abrahā Deo, & reputatū est ei ad
iustitiam. Abraham, inquit, non dubitauit tñ & m
siꝝ, sed potens factus fide dedit gloriam Deo,
πληροφορηθείς, quod is qui promisit, possit etiam
præstare, & addit: scriptū est autē nō solum pro-
pter cum, sed etiam propter nos quibus imputabis
tur ad iustitiam credentibus in eum qui exaltauit.

Iesu.m

*Fides frat fidū
& patr
Romān: 4.*

Iesum Dominum nostrum à morte, ut sciremus du-
bitationē esse ἀπίστων, τὸν ἀληφορίαν esse sum-
mum Dei cultū quo tribuitur ei sua propria glo-
ria potentiae, ueritatis, et misericordiae, et Paulus
definit fidem esse ὑπόστασιν eorum quae sperantur,
hoc est quae facit eas res quas speramus in mente
subsistere, ac si iam haberentur interprete Chryso-
stomo, et εἰλεγχον eorum quae nō uidentur, id est
mentis conuictionem, uel firmam assensionem, et
certam fiduciam, nam Christus uno loco utroque
uerbo, fidei, et fiduciae pro eodem usus est: imò unū
per aliud exponit cùm inquit: Confide filia, fides
iuat te saluam fecit, Confide fili, remittuntur tibi
peccata tua. Et Paulus ait fiduciam esse effectum
fidei, sed scholastici fingunt fidem esse assensionem
in genere sine applicatione promissionis remissio-
nis peccatorum ad personam, ut dæmones credunt
pijs remitti peccata, uerū beatus Augustinus di-
scernit fidem Christianam à fide dæmonum, et im-
piorum per duos ultimos articulos fidei, et co-
rum applicationem. Huius uerba sunt 2. de trini-
tate: Etiam hostes Christi carnem eius crucifixam
credunt, sed non pro eorum peccatis, neq; cum re-
surrexisse propter eorum iustitiam, alioqui certa
spe expectarent resurrectionem mortuorum, et
sui corporis redemtionem, et 15. sermone de uer-
bis Apo-

τηροφορία.

Αεκύος

Augustinus:
fide Christiana
& fide in

bis Apostoli : Fides Christi est credere in eum qui iustificat impium, credere in mediatorem sine quo nemo reconciliatur Deo , credere in saluatorem qui uenit quærere & seruare quod perierat. Sed hanc fidem nō apprehendit, qui ignorans Dei iustitiam qui iustificatur impius , & suā uult constitucere , qua conuincatur superbus. Talia enim sc̄ntientes sua elatione, obdurantur, & exæcantur, &cæt.

Articulus 10. Louaniens.

Taque quām diu inter hostes nostros & aduersarias potestates hic uiuimus , nulla nobis est securitas, sed cum timore & tremore (iuxta sententiam Apostoli) nostram salutem operari debemus. Et secundum uarias animorum nostrorū affectiones, nunc magis sperare, nunc magis timere, sim pliciter tamē & magis frequentius de misericordia Domini sperandum est, quām formidandum de seueritate.

Articulus 10. responsionis.

Vm dicimus fidem significare certam fiduciā remissionis peccatorum . nemo suspi-

C

cari debet nos docere carnalem securitatem, quæ
excudit timorem Dei & fidem. Imò clare affir= mamus fidem non posse consistere sine timore
Dei. Et habere perpetuum comitem pœnitenti= am de præsenti in carne peccato, & naturæ cor=
ruptione quæ nunquam sinit fidem securam es=
se, sed assiduum gerit cum ea bellum, & solli=
citat nos ad peccata contra conscientiam. Qua=
re etsi fides sit certa de præsenti remissione pecc=
atorum, nunquam tamen est secura, sed perpe=
tuo iuxta Christi & Pauli admonitionem uigi=
lat, & cum timore & tremore nostram salu=
tem operatur, quia etsi corde creditur ad iusti=
ciam, tamen opus etiam est confessione, & persecue=
rania in fide ad consequendam salutem, sicut
Christus inquit: Qui autem persecutauerit in fi=
nem, hic saluus erit. Verum hic timor & tremor,
haec uigilantia, & sollicitudo non tollunt certi=
tudinem de remissione peccatorum, de qua qui du=
bitant, non possunt uerè inuocare Deum, quia
nunquam possunt statuere se habere Deum pro=
picium propter sua opera, cum lex non desinit
accusare internam cordis immundiciem, & im=
perfectionem operum nostrorum. Quare etiam
necessæ est eos in morte desperare nisi uincant hanc
dubitatem fidei, quæ certo statuit Deum remit=

tere

Cor.

ides Febr
duindia
poenitentia.

tere peccata, & acceptare homines ad uitam æternam gratis sine suis meritis propter Christum, etiamsi sint indigni, & immundi.

Articulus II. Louaniensis.

Opera bona omnibus adultis sunt ad salutem necessaria, & cum ex fidei, & charitatis spiritu perficiuntur, ita grata sunt Deo, ut eis tanquam iustā mercedē uitā retribuat æternam.

Articulus II. responsionis.

Necessaria est perseverantia in fide & im-
choata obedientia erga præcepta Dei, ut
adsequamur promissam et paratā nobis sa-
lutem per Christum, & bona opera etiā sua præ-
mia habent in uita æterna. sed doctrina scholastica
quæ affirmat Christum tantum meruisse apertio-
nem ianuæ regni coelestis, & nos mereri uitā æter-
nam de condigno, ac sic deberi eam bonis operibus
sicut mors æterna debetur peccato, manifeste pu-
gnat cum Pauli sententia: Stipendium peccati
mors est: donum uero Dei uita æterna per Ie-
sum Christum Dominum nostrum. Et rursus: Quis
proprio filio non pepercit, sed pro nobis tra-
didit illum. Et qui fieri potest ut non omnia una
cum ipso donauerit? Spiritus enim testificatur

*mentem
de condigno.*

spiritui nostro, quod simus filii Dei, quod si filii et heredes. Heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Neque intelligunt proprias uoces qui fatentur nos quidem fide iustificari, et tandem oportere promereri uitam æternam per bona opera, quoniam iustificatio includit acceptationem ad uitam æternam, ut ante dictum est.

Articulus 12. Louan.

Confirmatio, & extrema unctio, sacramenta sunt a Christo instituta: sed non ut duo præcedentia ad salutem necessaria, ex contemptu tamen illa omittere, mortale peccatum est.

Articulus 12. responsionis.

Et si Scholastici antiquiores Alexander de Hales, et Bonaventura negant confirmationem institutam esse a Christo aut Apostolis, tamen nos pro concordia libenter permettemus dici, quod sit accepta ab Apostolis, qui baptizatos interrogabant de fide, et per impositionem manuum conferebant ihs manifesta dona spiritus sancti. Concilium Aurelianense iubet ieiunos uenire ad confirmationem: et moneri ut prius faciant confessionem. Hæc consuetudo si restituatur

*confirmation
prima Eccl.*

*&
pia.*

retur unde cum uero catechesios usu, ut pueri prius
discerent summā doctrinā religionis, dcimde pro-
fiterentur suam fidem corā Episcopo, facilis esset
consensus omnium piorum de hoc articulo. Neque
enim dubium est quim Christus qui complexus est
pueros, & imposuit ijs manus, ac benedixit ipsis,
efficax esset per suū spiritum cum impositione ma-
nuum Episcopi, & prece publica Ecclesiæ. De ex-
trema unctione manifestum est reliquam esse cære-
moniā ex dono sanationis, de quo Christus inquit:
Super ægros manus imponent, & bene habebunt.
Et Iacobus, quem instituisse, aut promulgasse ex-
tremā unctionem scholastici contendunt, clare ait:
Si infirmatur quisquam inter uos, inducat presby-
teros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum
oleo in nomine domini. Et oratio fidei sanabit in-
firmum, Et eriget cum dominus. Et historiæ testan-
tur patres in primitua Ecclesia misisse benedi-
cendum oleum ad ægrotos, quo peruncti sanabantur: *Oicum hacten*
nec dubitamus multos etiā hodie precibus piorum
persanari, sed cæremonia extremæ unctionis non
adhibetur ægrotis, quam diu est ulla spes sanitatis:
sed agentibus animam, qui neque uident, neque au-
diunt, neque sentiunt quid circa ipsos agatur. Et
cum pharisaica opinione damnata à Prophetis,
Christo, & Apostolis, quod cæremonie merean-

Vñctio

¶rema

& origo

Vñctio baptis

*Lienda Epistola
Conformatio
e vnitio*

tur remissionem peccatorum ex opere operato,
Et scholastici in hoc articulo duo absurdæ affir=
mant, primum, hæc sacramenta non esse necessaria
deinde non mereri remissionem peccatorum
mortaliū, sed tantum uenialium. Hæc ualde inco=
gitanter sunt dicta, Nam sacramenta Euangeliū ha=br/>bent præceptum Dei, & promissionem: Ite, docete
omnes gentes, baptizātes eos in nomine patris etc.
Hoc facite in mcam cōmemorationem. Et Iacobus
præcipit ut ægroti inducant presbyteros, Et addit
promissionem: Et oratio fidei sanabit infirmum, et
eriget eum dominus, et si in peccatis fuerit, dimit=br/>tentur ei. Constat autem præcepta Dei necessaria
esse, & non posse omitti sine contemtu & pecca=br/>to mortali. Deinde is qui putat se negligere posse
ceremonias institutas, ut sint certa signa remissio=br/>nis peccatorum, uel gratiæ gratum facientis, ut
uocant nondum agnoscit se esse peccatorum, sed
est securus hypocrita sine metu Dei, & fide, alio=
qui summo studio curaret certificare suam consci=br/>entiam per sigilla addita diuinis promissionibus.
Quod si confirmatio tantum confert constantiam,
uel donum fortitudinis, Et extrema iunctio renit=br/>tit peccata uenialia solum, & non mortalia non
possunt dici signa gratiæ gratum facientis. Nec
conuenit eis definitio sacramenti: Sacramentum est
imuisit

imuisibilis gratiae uisibilis forma, quia magister
hanc exponit de gratia gratum faciente, id est re-
conciliante & iustificante, non de gratia gratis
data. Et Paulus unum sacramentum definit pro
omnibus circuncisionem scilicet, quam uocat si-
gnaculum iustitiae fidei. Ea etiam que nō sunt ne-
cessaria bene possunt omitti sine ullo contemptu,
nec opus est tantopere litigare de rebus non ne-
cessarijs, & indignum Christianis ut alius alium
damnet propter res οδιαφορας. Sed mitior est
sententia huius articuli, quam decrectum Concilij
Aurelianensis, in quo dicitur: Et quia nunquam
erit Christianus nisi in confirmatione Episcopali
fuerit confirmatus.

Articulus 13. Louaniensis.

IN Eucharistiae sacramento, est re
ipsa uerum corpus Domini nostri
Iesu Christi, illud ipsum, quod de
virgine natum, & in Cruce passum
est.

Articulus 14. Louan.

IN Eucharistia nō manent panis &
uinum, sed haec in corpus & san-

C 4

guinem Christi admirabili potentia
uerbi ipsius sunt conuersa: manen-
tibus tantum panis uiniq; speciebus,
unde certa fide tenendum est, sacram
Eucharistiam sancte à nobis adorari,
siue in missa, siue extra missam, ubi-
cunque reposita fuerit, aut quoties in
supplicationibus publicis à sacerdote
circumfertur.

Ad 13. & 14. artic. responsio.

De omnipotencia Christi, & præsentia atq;
efficacia in sacramento nihil dubitamus;
transubstantia. sed dogma de transubstantiatione præter-
quam quod multis claris scripturæ & patrum
sententijs aduersatur, etiam habet alia incommoda,
quia ex eo defenditur reseruatio, circumgestatio,
& adoratio sacramenti extra usum: Et populus
est in ea persuasione hos esse fines institutionis sa-
cramenti, & Deum exigere hos cultus per sacra-
mentum. Inde ortæ sunt missæ de corpore Christi,
& Confraternitates, & peregrinationes ad san-
guinem Saluatoris cum in alijs regnis, tum in An-
glia, ubi Sereniss. rex Henricus octauus curauit po-
pulo declarari perfidiam nchulonum qui sanguin-
nem porcelli pro sanguine Christi populo adoran-
dum

*importuna
in Anglia
anglici
dicit.*

dum proposuerunt. Quare multo melius & con-
sultius est ad conciliandā concordiam Ecclesiæ, &
gloriam Christi, atq; populi salutem, omissa hac
disputatione de transubstantiatione, de qua nec iij,
qui cā defendunt quicquam certi statuere possunt,
monstrare populo uerū usum sacramenti. Et hunc
esse primum & præcipuum finē institutionis quē
Christus ipse, & Paulus claris uerbis exprimunt,
ut in unum conueniamus ad edendū & bibendum
Christi corpus & sanguinem in memoriam ipsius
uidelicet quod ipse pro nobis suum corpus tradi-
derit, & sanguinem suum effuderit in remissio-
nem peccatorum, & hac communione Christo,
incorporemur, profiteamur nos habere commu-
nem cum alijs communicantibus fidem, & comple-
ctamur nos in uicem mutua dilectione, sicut mem-
bra eiusdem corporis se amant & iuvant.

Articulus 15. Louan.

Non est laicis necessaria ad salu-
tem communio sub utraq; spe-
cie: iustisq; de causis ab Ecclesia
sanctum est, ut illis sub una tantum pa-
nis specie sacramentū cōmunicetur, in
quo carnem et sanguinē, atq; ita totum
Christum sub una specie sumunt.

C 5

Articulus 15. responsionis.

Nemo tam impudens est qui ansus sit affirmare Ecclesiam posse mutare præceptum Christi: bibite ex eo omnes, si ad laicos pertineat, cùm Paulus dicat de hoc sacramento, se tandem ea tradere audere Ecclesiæ, quæ à Domino accepisset. Et alio loco inquit, quod testamentum hominis mortui nemo ausit mutare, Neque quisquam tam indoctus hoc nostro tempore inter Theologos erit, qui non intelligat id ad omnes pertinere, cùm Paulus scribens ad Corinthios hæc uerba: Bibite ex eo omnes, ad totam Ecclesiam, et singulos qui in Ecclesia ad celebrandam cœnam Domini conueniunt, accommodet. Et omnes qui fuerunt in Ecclesia etiam tempore Cypriani, hoc præceptū ex æquo ad laicos et sacerdotes pertinere iudicauerunt. Et magna temeritas est, affirmare Ecclesiam habere iustas causas mutationis præcepti Christi, quasi uero Christus nō præuiderit periculū effusionis sanguinis, et acetosi uini. Sed hæc cauſæ nituntur falsæ imaginationi, de reseruando sacramento contra Christi institutionem. Et ueteres canoncs excommunicant non tantum sacerdotes, sicut nouæ glossæ eis assutæ fingunt, sed omnes in genere, qui alteram tantum speciem sumunt, Et pro superstitione (deuotione dixissent) sacra

Gelasij X.
de uero
sanctis.

sacramentum diuidunt, sicut testantur manifesta
uerba Gelasij de consecrat. distin.z.c. Comperimus
autem quod quidam sumta tantummodo corporis
sacri portione à calice sacrati cruoris abstineant,
qui proculdubio qua nam nescio superstitione
docentur astricti, aut integra sacramenta percipi-
ant, aut ab integris arceantur: quandoquidem
diuisio unius ciusdemq; mysterij sine grandi sa-
cilegio fieri non potest. Hæc causa canonis sacri-
legium scilicet propter superstitionem in diui-
sione sacramenti non ad solos sacerdotes, sed ad
omnes ex æquo pertinet. Quis enim nesciat u=
tramque partem sacramenti ad idem pertinere
mysterium, & candem habere significationem,
uidelicet remissionem peccatorum, quæ ad cali-
licem disertè additur: Hic est calix sanguinis mei,
qui pro uobis, & pro multis funditur in remis-
sionem peccatorum, quasi Christus præuidisset id
quod Pontifex contigisse ait, ut quidam pro su-
perstitione uidelicet, quod non sint tam digni,
quam sacerdotes abstinere uellent à calice, ideo
Christus calici addit claris uerbis promissionem
remissionis peccatorum, quæ est significatio hu-
ius mysterij.

Articulus 16. Louaniensis.

Sacris

Sacrificium missæ ex institutione Christi, tam uiuis prodest, quam defunctis.

Articulus 16. responsionis.

Paulus in epistola ad Hebreos discernit sacrificium Christi à Leuiticis, cum ex alijs rebus, tum ex ea maximè quod has oportebat p̄iis ex ebre: quotidiane offerre, istud uero semel oblatum sit: nec **T**ur̄sūs offerri possit. **E**t addit tres rationes, quarū prima est quod nihil opus sit, quandoquidem illa unica oblatione perfectos effecit in sempiternum eos qui sanctificantur. **E**t hæc unica oblatio sufficiat pro omnium hominū peccatis, qui inde usq; ab initio mundi fuerunt, uel usq; ad nouissimum diem sunt futuri. **A**lt̄ra, quòd alioqui oportuisset s̄epius pati eum à condito mundo, & toties, quōties homines peccassent, propterea quòd nulla alia unquam fuerit, aut futura sit uictima pro peccato. **T**ertia, quòd semel ingressus fit per proprium sanguinem in sancta sanctorum, id est, in coelum, & inuenient uternam redēptionem, semper assistens in conspectu Dñi, & interpellans pro nobis. **H**æ rationes Pauli probant esse summā cōtumeliā sanguinis Christi affirmare, quòd oporteat quotidie of-

die offerri corpus & sanguinem eius pro peccatis
uiorū & mortuorum, etiamsi Patres & An-
geli id etiam de cœlo clamarent. Sed tota hæc do- Tūissa Papī
ctrina de sacrificio missæ, quod satisfaciat pro pec-
catis uiorū & mortuorum ex opere operato,
quod sacerdos possit applicare uirtutem missæ
quibus uelit pro muneribus, quod plus ualcat
missa celebrata pro paucis quam pro multis. Totā
inquit hæc doctrina super quam fundatæ sunt
priuatæ missæ, Monasteria, Anniversaria ppetua,
Trigentalia, & aliæ infinitæ missarum nundina-
tiones est ignota patribus, etiamsi missam uocent
sacrificium. Ac facile intelligi potest cur missam
uocent sacrificium, si consideramus modum cele-
brandæ coenæ Domini quem Paulus describit in
Corinthijs. Et quem ad Tertulliani tempora du-
rasse appareret, ex Apologetico. Inīo canones satis
clare testantur quare missæ uocentur sacrificia
de consecratione, distinctione quinta, cap. Omnis
Christianus procuret ad missarum solennia ali-
quid Deo offerre, & reducere ad memoriam,
quod Deus per Moisen dixit: Non apparetis
in conspectu meo uacuus. Et beata Monica ma-
ter Augustini more Aphricanarum Ecclesiarum
suas oblationes attulit ad Ambrosium. Hæ ob-
lationes sanctificatæ uocabantur sacrificia, &
tota

*Missa unde
dicta Sacrificia*

tota actio inde nomen accepit. Quamuis autem concilium Cabilonense ex autoritate Augustini probat orationes quae sunt pro mortuis in missa a parentibus & cognatis, ac ab ipso sacerdote, tamen neque Concilio, neque Augustino unquam in mentem uenit, Etiā cum pro sua matre oraret huius disputationis, utrum corpus & sanguis Christi debent offerri pro peccatis uiuorum, & mortuorum, uel satisfaciat illa oblatio ex opere operato pro peccatis, etiam si offerens sit in peccato mortali, utrum missa plus ualcat applicata ad paucos, quam ad multos. Et digna est oratio Augustini pro matre sua, que saepc legatur a pijs propter multas egregias & præclaras sententias, inter quas sunt illæ: **V**& etiam

recatio
Augustini
in matre sua.

laudabili uitæ hominum, si remota misericordia discutias eam, O si cognoscant se omnes homines, Et qui gloriantur, in Domino gloriensur. Ego itaque laus mea, & uita mea, & Deus cordis mei, sepositis paulisper bonis actibus eius pro quibus gaudens gratias nunc ago: pro peccatis matris meæ, deprecor te exaudi me per medicinam vulnerum nostrorum quæ pependit in ligno, & sedens ad dexteram tuam te interpellat pro nobis, & credo iam quod feceris quod terrogo, sed tamen ipsa mandauit nobis memoriam sui ad

sui ad altare tuum fieri, unde sciret dispensari
uictimam sanctam qua deletum est Chyrogra-
phum quod erat contrarium nobis, qua trium-
phatus est hostis computans delicta nostra, &
quærens quod obijciat, & nihil inueniens in il-
lo in quo uincimus. Quis ei refundet innocen-
tem sanguinem? Quis ei restituet preccium quo
nos emit, ut nos auferat ei ad cuius preccij nostri
sacramentum ligauit ancilla tua animam suam
uinculo fidei. Nemo à protectione tua dirumpat
eam, non se interponat nec ui, nec insidijs, leo
& Draco. Non enim respondebit illa nihil se
debere, ne conuincatur, & obtineatur ab accu-
satore callido, sed respondebit dimissa debita sua
ab eo, cui nemo reddet quod pro nobis non de-
bens reddidit. Hæc oratio plena est fidei erga
Deum, & pictatis erga matrem. Et in ea confite-
tur suam, & matris fidem: Dimitti nobis gratis
peccata propter Christum, & se iam credere re-
missa esse peccata matri: sed tamen pro peti-
tione ipsius non posse cōmittere, quin eam Deo in
Missa commendet, ac postulet id quod non du-
bitat iam Christum præstitisse, ut eam ab insidijs,
& potentia diaboli defendat, Et gratias agit
pro benefactis matris. Estque hæc oratio uerè
commendatio matris pro qua non offert cor-
pus

pus et sanguinem Domini, nec petit ut haec sua
oblatio mercatur matri remissionem peccatorum
aut poenarum purgatoriij. Sed ait matrem alli-
gasse uinculo fiduci animam suam ad illam uiicti-
mam quae fuit premium pro peccatis nostris, et
quae in sacramento distribuitur. Sed nihil opus est
longiore disputatione ad refutanda manifesta
mendacia, et intolerabiles blasphemias quae ne-
quaquam ferenda sunt, etiam si Patres, et An-
geli quoque de cœlo uociferarentur. **U**nica enim
oblatione (inquit Paulus) perfectos effecit in
sempiternum eos qui sanctificantur, nec opus est
ut rursus offeratur, alioqui oportuisset eum sa-
pius pati inde usque à condito mundo, Taceo
quod haec oblatio sit cultus sine uerbo Dei,
imò contra institutionem Christi, qui iussit, ut
edamus et bibamus, non ut offeramus pro mor-
tuis, nec faciamus ex missa spectaculum, aut nun-
dinationem, quæ iam omnes alias imposturas, et
Symoniacas fraude longe superauit.

Articulus 17. Louaniensis.

Solis sacerdotibus secundum Ec-
clesiae ritum ordinatis, data est a
Christo potestas consecrandi uerū
corpus

corpus Christi, & sanguinem.

Articulus 17. responsionis.

DE hoc articulo facilis esset concordia, si conuenirent de definitione Ecclesiae, quia Paulus clare præcipit Tito de constitutu-
dis oppidatim presbyteris. Et scribit Timotheo, ut ^{locati} ^{Ministri} ^{Fint}
nemini cito manus imponat, sed probet eos qui ^{xbo} [&] ^{fam}
expetunt ministerium, & quales esse debeant co-
piose exponit. Deniq; nō obscure inquit Deū effi-
cacem esse in ordinatione ministrorū, cum inquit:
Noli negligere donum quod in te est, quod conti-
git tibi per impositionem manuum autoritate sa-
cerdotij. Quare nos etiam docemus neminem non
uocatum, & ordinatum ab Ecclesia debere susci-
pere officium docendi Euangelij, & administran-
di sacramenta. Ac summis uotis optamus, & ora-
mus Deum ut Episcopi id sint quod dici uolum,
scilicet Ecclesia, Et ordinem eos qui profitentur
puram Euangelij doctrinam. Sed si Episcopi per-
gant defendere manifestam idolatriam, & oppu-
gnare Euangelium, nec uelint ordinare alios nisi
qui se idem facturos iurauerint, manifestum est eos
non esse Ecclesiam, & potestatem ordinandi mi-
nistrorum esse apud eos qui consentiunt in pura do-
ctrina Euangelij, & recta administratione san-

Episcopi Papisti

Orderatio ^D Mi m̄shoy xlvi ubi sit ior.

cramentorum, ac sunt uera Christi Ecclesia, quem admodum tempore Eliæ, Elisæi Esaiæ, Hieremiac. Nam ij etiam se opposuerunt Episcopis, & eorum discipuli erant uerè ordinati, etiam si ij apud quos tum erat ordinaria potestas eos haberet pro schismaticis & hæreticis. Postremo erat uera ordinatio ministrorum in primitiva Ecclesia priusquam esset ordo Episcoporum, quibus ctsi delata sit ordinatio propter uitandum schisma, ut inquit Hieron. Tamen cum oppugnant ministerium Euangelijs, & prosequuntur omni genere crudelitatis recurrentum est ad primam institutionem ordinationis.

Articulus 18. Louaniensis.

Atrimonium contractum, & consummatum inter Christianos, est indissoluble: qualiscumque fiat alter coniugum, siue adulter, siue sterilis, siue hæreticus.

Articulus 19. Louan.

Vnquam licet Christiano post diuortium contrahere matrimonium, uiuente eo cum quo prius legitime contraxerat.

Arti-

Articulus 18. & 19. responsionis.

ET si Christus matrimonium reuocauit ad ue
ram institutionem, & Paulus dicat signifi-
ficare coniunctionem Christi cum Eccle-
sia, ac propterea dici possit sacramentum, id est, *Matrimonii*
signum rei sacrae tamen quod conferat gratiam ^{no} e sacramen-
tum ex opere operato uel institutū sit a Christo in E-
uangelio ad significandam remissionem peccato-
rum, uel ex eo falso constat, quod inter Eth-
nicos sit uerum coniugium. Nam matrimonium est
iuris naturalis, & candē uim habet omnibus tem-
poribus apud omnes: neq; enim Christus primū in
Euangelio instituit coniugium, sed reuocauit ad
primam institutionem factam in paradyso. Quare
cūm Christus permisit id quod in lege Mosi, &
apud omnes gentes semper licitum fuit, ut pro-
pter adulterium uir dimitat uxorem suam, & *De diuortio*
aliam ducat: nequaquam sunt datorquenda il-
la uerba Pauli: His autem qui matrimonio iun-
cti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxo-
rem à uiro non discedere, Quod si discesserit, ma-
nere innuptam, aut uiro suo reconciliari, ad pro-
hibendum coniugium ijs qui suas uxores propter
adulterium dimiserunt, quādoquidem Paulus non
prohibet quod Dominus permisit, sed exponit

præceptum domini, sicut non licet viro dimitere uxorem suam, & aliam ducere, nisi propter adulterium: sic nec licet mulieri discedere & alteri nubere nisi propter adulterium. Et fruola est causa quæ allegatur, Christum non abiijcere Ecclesiā, & aliam sibi copulari, imo abiicit adulteram synagogam, & postea alias gentes, inter quas olim fuit Ecclesia propter impiā doctrinam, & idolatriam quam Prophetæ uocant adulterium. **E**t metuendum est, ne hos etiam abiiciat, qui ut suos nothos valant alienis sudoribus, cogunt viros recipere adulteras, aut perpetuo scortari. De his autem coniugibus, quorum alter fit hereticus, aut fidem deserit, manifesta sunt uerba Pauli: **S**i infidelis discesserit, discedat, non est frater aut soror subiectus seruituti in huiusmodi.

Innotescit, manifesta sunt uerba Pauli: **S**i infidelis discesserit, discedat, non est frater aut soror subiectus seruituti in huiusmodi. Et Gregorius hec

2 uerba Pauli sic interpretatur: **N**on est peccatum dimisso propter Deum si alij se copulauerit. contumelia quippe creatoris soluit ius matrimonij circa cum qui relinquitur: infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium, nec est fides ei seruanda coniugij, quæ propterea discedit ne audiret Christum esse Deum Christianorum coniugiorum. **E**adem est sententia Augustini in lib. de fide & operibus, & de sermone Domini in monte, & de adulterinis coniugijs, Et reci-

3 tantur

tantur à Gratiano 28. quæstione prima, capit.
vxor legitima, idolatria quam sequuntur non
solum mœchatio &c. Et Concilium Toletanum
iubet separari Iudeum à muliere fideli nisi ad finem
accesserit.

Articulus 20. Louaniensis.

Matrimonia contracta contra
canones ipsos dirimentes, sim-
pliciter sunt irrita, & nulla.

Articulus 20. responsionis.

De incæstis & illegitimis nuptijs melius iudicari potest ex iure diuino, & lege ciuili, quam ex decrectis Pontificum, & quia coniugium est iuris naturalis, & iuris gentium, ut dictum est, & quia statuta Pontificum secum pugnant, & cum iure ciuili, & lege Dei, quæ numerat gradus prohibitos Leuitic. 18. Nec alios addunt leges ciuiles, & caussæ distractio-
nis coniugiorum. Eadem recensentur à Theodo-
sio in Autenticis, collatione 4. paragrapho, mitio-
res. Nuptiarum solutiones quæ ab August. in ser-
mone Domini de monte.

— Canones et si alios gradus consanguinitatis, &
affinitatis prohibent, tamen in his facile dispense-

**e Coniugio
sacerdotum.**

Sat Pontifex pro pecunia, Imo etiam in gradibus, iure diuino & lege ciuili prohibitis, Solum coniugium sacerdotum est, quod nullā recipit dispensationem, & habetur concubinatus, & omni alia nequitia scelestius: etiam si ueteres canones & diuus Augustinus uelant distrahi coniugia post uota, 27. distinctione, capit. quidam nubentes post uotum adulteros iudicant. Ego vero (inquit Augustinus) dico uobis, quod grauiter peccant qui tales diuidunt. Et 27. quæst. I. cap. Nuptiarum bonum, deridet Augustinus corum argumenta quibus probant eos adulteros, quia uiuente priore viro, id est Christo, alteri nubunt. Et sic incurrit, igitur inquit: Si mulier uiuente viro & consiente uocat cœlibatum, quod ipsi facile permittunt, Christus erit adulter (quod absit) qui alterius uiri uiuentis uxorem duxit. Gratianus confirmat Augustini sententiam authoritate Theodori, qui ait: Si vir uotum uirginitatis habens adiungitur uxori, postea non dimittat uxorem. Concilium Aurelianense statuit, ut si monachus fuerit sociatus uxori, nunquam Ecclesiastici gradus sortiatur officium, 27. quæst. I. cap. monacho. Et eandem poenam constituit imperator in authenticis collatione quarta: Si quis recuerendissimorum. Et Gelasius legem plenam humanitatis de his tulit,

lit. Eius uerba sunt: Quae si propria uoluntate
professam pristini coniugij castitatem mutabili-
mente calauerit, carum intererit quali Deum sa-
tisfactione debeat placare. Sicut enim si se forsitan
continere non poterant, secundum Apostolum nu-
bere nullatenus uocabantur, sic habita secum deli-
beratione promissam Dco pudicitiae fidem debent
custodire. Nos aut talibus nullum laqueū debemus
injicere, ne sexus fragilis, atq; instabilis non tam ad
moneri quam deterreri uideatur. Videbat enim
pro sua sapientia pōtifex diabolum posse talibus
imponere, ut putent se posse continere dum non sol
licitantur ad nuptias, & rursus cum incitantur,
sentire suā fragilitatē, quare eas iudicio suae cōsci-
entiæ relinqui uoluit, ut ipsi pro se deo respōdeat
qui solus nouit q̄ cōtinere possunt. Quod si ijs qui
uiriū suarum periculū fecerunt, & habita secū de-
liberatione uouerunt, permittit ut post contra-
etas nuptias ipsi pro se Deo respondeant, neq; eis
præscribitur pœnitentia ne sexus fragilis, & insta-
bilis, deterreri magis quam admoneri uideatur: Fa-
cile cogitari potest quid sentiendū sit de innuptis
puellis, atq; animosis iuuenib. qui sollicitatur à mo-
nachis, aut ui à parentib. intrudūtur in monasteria
& ante aetatē uouerūt, aut nō satis exploratas ha-
buerunt suas uires. Necq; n. uotū tollit naturā, aut

*De uotis
monastico*

D. 4

confert donūm cœlibatus, multo minus tollit praeceptum Dei si non continent, contrahant matrimonium: non possunt autem continere, qui non habent donūm cœlibatus, neque; omnes possunt sibi hoc donum comparare, alioqui certè Paulus post consilium de cœlibatu frustra addidisset: Hoc autem dico, non ut laqueum uobis iniiciam. Vnusquisque enim proprium donum habet à Deo. Hic quidem istud, ille uero aliud. Si enim omnes continere possunt, modo uelint, qualis esset laqueus suadere cœlibatum? Ant quomodo quilibet haberet proprium donum, aliis cœlibatū, aliis aliud, si quilibet posset continere? Qua ratione etiam melius esset contrahere matrimonium, quam ura, si in nostra potestate esset, ne uramur? Quare cùm constet cœlibatum esse donūm Dei speciale, nec omnibus cōtingere, manifestum est ex legem de cœlibatu, ex deuotiones ipsas esse impossibiles, ex inanis esse has hypocritarū uoces: omnes posse continere, modo uelint. Frustra est (inquit Aristoteles) potentia, quæ nunquam perducitur ad actum. Ipsi suas conscientias interrogant, utrum uerè continent, qui tamen sepe renouant continentiae propositum. Et habent præterea uota multas impias opiniones annexas, de quibus in ultimo articulo copiosius tractabimus.

Articulus

Articulus 21. Louan.

Firma fide tenendum est, unam eſ-
ſe in terris ueram atq; catholicam
Christi Ecclesiam , eamq; uisibi-
lem, quæ ab Apostolis fundata, in hāc
usque nostram ætatem perdurans, re-
tinet & suspicit quicquid de fide & re-
ligione tradidit, & traditura est cathe-
dra Petri: super quam ita à Christo suo
sponso est ædificata, ut in his quæ fidei
funr & religionis errare non possit.

Articulns 22. Louan.

Extra hanc nulli sperāda est salus:
E suntq; extra eam Hæretici, Schis-
matici, & excommunicati. Vnde
uehementer formidanda est excōmu-
nicatio, nec humana, sed diuina est ex-
communicandi potestas.

Articulus 23. Louan.

VNUS est Ecclesiæ summus pastor
cui oēs obedire tenent̄, ad cuius
iudiciū cōtrouersię quæ super fi-
de, & religione existūt, sunt referendę.

D s

Articulus 24. Louan.

Summam hanc præposituram pri-
mus obtinuit S. Petrus, uerus Chri-
sti in terris uicarius, & familiæ eius
pastor: post petrū uero, ex Christi In-
stitutione omnes deinceps pontifices,
Petri in cathedra successores.

Responsio ad 21.22.23.24. articu-
los Louanienses.

Hi quatuor articuli arte colligati sunt, ut
perstringant imperitorum oculos & men-
tes, sed ut res clare uidcri possint, nos con-
nexa disiungemus, & distribuemus in duo capita
primum crit de unitate Ecclesiæ unde aestimana-
da sit.

Alterum de authoritate Ecclesiæ, in exposi-
tione scripturæ, & iudicandis dogmatibus. Nā de
alijs conuenit quod una sit uera, catholica, sancta,
& apostolica Ecclesia, extra quam nulli sit speran-
da salus, & quæ habcat diuinam potestatem ex-
communicandi hæreticos, schismaticos, & alios
flagitiosos, inobedientes, & contumaces.

De unitate Ecclesiæ sic sentimus eam consiste-
re in his quatuor, uidelicet.

¶ In

- 1 In unitate fundamenti, & capitum.
- 2 In unitate fidei, uel doctrinæ Euangeliij.
- 3 In concordia, uel communione sacramentorum.
- 4 In unitate spiritus, uel obedientia erga ministerium.

Articuli affirmant Ecclesiam fundatam esse super cathedrā Petri, & Pontificem esse summum pastorem, uel caput Ecclesiae quod idem est. Sed scriptura inquit: **Fundamentum** aliud nemo potest ponere preter id quod positiū est quod est Christus **Ecclesie**. Iesus. **Et Paulus docet Ecclesiā** non aliter fundatā esse super Petru q̄ prophetas & alios Apostolos cūm inquit: Non etsis aduenæ aut hospites, sed conciues sanctorum, & domestici fidei, in ædificati supra fundamentum prophetarum, & Apostolorum, supra ipsum summum angularē lapidem Christum Iesum. **Et Christus ipse** contra phariseos qui iudicabant Ecclesiam fundatam esse supra Moisen, sicut nunc contendunt Ecclesiam esse ædificatam supra Pontificem. Allegat propheticam scripturam: An non legistis, Lapidem quem reprobauerunt, hic factus est in caput anguli. Deinde sancti patres Origenes, Hicronymus, Augustinus, & alij negant Ecclesiam aliter fundatam esse supra Petrum, quam super alios Apostolos, Et ratio catholica Ecclesiae, id est, uniuersalis differ-

dispersæ per totum orbem terrarum non sinit ut
Ecclesia sit affixa uni loco, uel fundata super ca-
thedram Petri, id est, Ecclesiā Romanā. Præterea
Paulus affirmat unum esse caput omnis, hoc est
uniuersalis Ecclesiae, uel per omnia esse caput
super omnem Ecclesiam. Hoc est, cui soli omnes ra-
tiones capitatis conueniant, ut impleat omnia in o-
mnibus, et de cuius plenitudine omnes accipiant.

Ad hoc enim ascendit in altum, ut daret dona ho-
minibus, Et unicuique data est gratia iuxta men-

Ephr: 4. Suram donationis Christi. Et alios quidem dedit
**ut se Apostolos, alios uero Prophetas, alios uero Eu-
an-
gelistas, alios autem pastores, et doctores. Pa-
stores (inquit Paulus) non unum summum pastorem,
uel aliud summum caput sub summo capite, uel
uel alium summum pastorem sub summo pastore.
Imo inquit Petrus (quem uocant summum pa-
storem) fuistis quasi oves errantes, nunc autem
conuersi estis ad pastorem et Episcopum anima-
rum uestrarum. Neque enim summus pastor Chri-
stus usus est ministerio Petri, ut daret Prophetas,
Apostolos, et Evangelistas, pastores et doctores,
neque ministerio Pontificis ad hoc utetur: sed emi-
sit spiritum sanctum de cœlo, qui suas uices ge-
neret in Ecclesia, perpetuo ei esset paracletus et
consolans**

consolator, eam defendet contra sophisticam & tyrannidem Diaboli. Et alijs daret sermonem sapientiae, alijs sermonem scientiae, alijs dona sa- nationum, alijs operationem uirtutum, alijs pro- pheciam, alijs discretionem spirituum, alijs gene- ra linguarum, alijs interpretationem sermonum. Hæc omnia, inquit Paulus, operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult. Non est igitur alligatus ad unum Pontificem. Neque diuidit sua dona sicut Pontifex uult, sed sicut ipse uult. Et iudaicum est somnium quod fin- git oportere esse unum summum pastorem. Facit enim ex regno Christi spirituali, mundanam po- liciam, & eripit spiritui sancto suum officium, & alligat ipsius potentiam ad unum Pontificem, profectò male prospexit Christus Ecclesiæ suæ ji summus Pontifex debeat pascere omnes oves. Neque essent alij pastores, quam qui à Pontifica redemissent pallium, & emissem suas ordinati- tiones.

De unitate fidei articuli affirmant Ecclesiam retinere, & suspicere quicquid cathedra Petri tra- didit aut traditura est.

Sed de unitate fidei Ecclesiæ Christi ipse ait:

Oves meæ uocem meam audiunt. Quibus n. Virtus fidei

nica

mea, et seruat ea, is est qui diligit me. Si quis
sermonem meum seruauerit, pater meus diligit
eum, Et ad cum uenientius, et mansionem apud
eum facientius. Si uos in me manseritis, et uerba
mea in uobis manserint, quodcumque uolueritis,
petetis, et fact uobis. Et Paulus inquit: Fides est ex
auditu, auditus aut per uerbum Dei, Tu uero uir dei
resiste in his quae didicisti, quia sacrae literae possunt
te cruditatem facere ad salutem per fidem in Christum Iesum.
Spiritus autem manifeste dicit quod in nouissi-
mis diebus discedent quidam a fide, attēdentes doctrinā
dæmoniorum prohibentes nuptias, et cibos quos
Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione.

Augustinus inquit: Quæstio est, ubi sit Ecclesia, Quid ergo facturi sumus? In uerbis nostris, an in uerbis capitum nostri Iesu Christi quæremus?
Puto quod in illius uerbis, querere debemus, qui
ueritas est, et optime nouit corpus suum.

De unitate uel communione sacramentorum
anamnday. Ecclesia Rhomana requirit ut credamus septem esse sacramenta quae conferunt gratiam. Et
remis-

remissionem peccatorum, ex opere operato sine ~~Dio~~ ^{sāmīta}
fide utentis. Sed Paulus docet unum esse baptis= ^{cōuēḡt̄es Chri}
ma, Et quotquot baptizati estis (inquit) Christum
induistis, non est distinctio, omnes uos unum estis.

Item, omnes nos unum sumus in Christo, quotquot
de uno pane, et de uno cūlice participamus. Et ue-
hementissimè pugnat contra pharisaicam opinio-
nem de opere operato in epist. ad Rom. ad Gal. &
ad Hebr. ubi probat effusionē sanguinis in sacrifi- ^{om̄ op̄} ^{cōfici}
cijs Leuiticis quae significabant uictimam corporis
Christi non potuisse abolere peccata sine fide in
hunc propitiatorē & pontificē, qui una oblatio-
ne sui corporis perfectos effecit in sempiternum.

De unitate spiritus, & obedientiæ erga mini= ^{Obediēt}
steriū, et ministros Ecclesiæ, articuli affirmant om= ^{S^a Ministerium}
nes debere obedientiam Romano Pontifici. Scđ
Christus prohibuit Apostolis non solū hanc tyran-
nidem, ut unus alios omnes adigere uelit, ut iurent
ei obedientiam: sed etiā imprecatus est ei æternam
malédictionem, qui hac doctrina offenderet Eccle-
siam. Et Petrus prohibet suis presbyteris ne
exerceant dominationem. Hoc autem præcipit
Christus, ut obediatur ministerio Euangelijs,
iuxta illud: Qui uos audit, me audit: & qui uos
spernit, me spernit.

De tribus notis Ecclesiæ.

Non

lectio tres.

Non fingimus imaginariam Ecclesiam, sed docemus tam cognosci posse ex his tribus uisibilibus notis, scilicet ex pura doctrina Euangeliij, & per uocem & participacionem sacramentorum, Baptismi, & Cœnæ Domini, & ex unitate spiritus in uinculo pacis, id est, obedientia erga ministerium Euangeliij. Quare eam definimus iuxta articulum symboli, esse communionem sanctorum in eadem fide, iisdem sacramentis, & eodem spiritu, & uinculo pacis, id est, obedientia erga ministerium.

De authoritate Ecclesiae, & scripturæ.

Articuli Louanienses authoritatem Ecclesiae unius Pontifici tribuunt, & potestatem iudicandi de scriptura, & omnibus controversijs, de fide & moribus. Sed modestius scripserunt Parisienses, qui subiecerunt Pontificem Ecclesiae & Synodis. Nos de authoritate Synodorum, & interpretum scripturæ in sequenti articulo dicemus. Nunc quantum ad hos articulos attinet qui tribuunt pontifici triplicem potestatem, uidelicet.

- 1 Iudicandi de scriptura.
- 2 Interpretandi scripturam.
- 3 Iudicandi de interpretibus.

Sic seiu-

Sic sentimus Pontificem aut totam ecclesiam
quæ secuta est tempora apostolorū nihil posse mu-
tare in canone noui aut ueteris testamenti, idque
probamus ex manifesta sententia Augustini, quæ
est lib. 2. cap. 5. contra epistolam fundamenti.
Verba eius sunt ~~distincta~~ est à posteriorib. li- ^{Augustini xba}
bris excellentia catholicæ authoritatis, ueteris ^{auteritate} ^{Bibliae.}
ac noui testamenti, quæ apostolorum confirma-
ta temporibus, per successiones Episcoporum,
Et propagines ecclesiarū, tanquam in sede qua-
dam sublimiter constituta est, cui seruiat omnis
fidelis & pius intellectus.

De interpretatione scripture.

In nullius hominis ingenio, uoluntate, aut au-
thoritate est potestas interpretandi scripturā,
sicut Petrus inquit, Hoc noueritis scripturam
Propheticam non esse propriæ interpretatio-
nis. Neq; enim uoluntate humana allata est un-
quam prophetia super terram, sed spiritu san-
cto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.

Nequaquam hoc uult Petrus, quod donum in-
terpretationis non contingat priuato homini,
sed pertineat ad ordinariam potestatem. Et mul-
titudinem, imo plane contrariū sci. neminē pro-
pter autoritatem, potentiam, acumen ingenij,
aut ullam prerogatiuam humanam posse inter-
pretari

E pretari

pretari scripturam, sine singulari dono spiritus
sancti. Ideo Paulus ait, alij datur prophetia, alij
dijudicatio spirituum, alij genius linguarum, alij
vero ερμηνεια linguarum. Item si assidenti fue-
rit reuelatum, prior taceat. Potestis enim καθ'
Ενα πάντες προφήτεύειν, id est, quilibet ordi-
nē suam sententiam dicere. Et Deus inde usq; ab
initio mundi excitauit ex pastoribus, & pescato-
ribus prophetas & apostolos, qui se opponerēt
regibus, principibus sacerdotum, & senioribus
populi, ac toti multitudini. Et Paulus contra hāc
persuasionem scribit ad Corinthios, sed infirmā
mundi & ignobilia, & stulta elegit Deus, ut con-
fundat fortes, nobiles, & sapientes.

De potestate iudicandi inter-
pretationes.

Ut maxime iudicium de interpretatione scri-
pturæ sit penes ecclesiam, hoc est, uere piis. Si-
cut Paulus inquit, prophetæ duo aut tres loquan-
tur, alij dijudicent, tamen hoc etiam addendum
est, si assidenti fuerit reuelatum, prior taceat, ut
uidelicet, unus aliquis, cui contingit donum in-
terpretationis possit se opponere cæteris inter-
pretibus. Sicut Micheas contradixit quadri-
gentis prophetis coram duobus regibus sedenti-
bus in solijs suis in pompa regali, hoc est, in con-
cilio

i assidenti
hōit reuelatu.

Micheas.

cilio generali. Nam cum Iosaphat interrogaret regem Israëlis, an non esset alius propheta præter hos 400. Respondit, unus superest, sed is nō solet mihi bona uaticinari. Quod si iudicium debeat esse penes multitudinem interpretum, profecto sapienter ille consuluisset Micheæ, qui ait, Ecce sermones prophetarum uno ore regi bona predican, sit ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona. Sed propheta respondit, uiuit Dominus, quia quodcunq; dixerit mihi, hoc loquar. Obiectum est prophetæ terribile argumentum tunc, quod solet omnibus temporibus opponi, non solum cum magno supercilio, & grandiloquentia, ac maiestate, imo cum uerberibus ab alio propheta uno ex precipuis, qui tum aderant Sedechia, is percutit Michæam. Et ita fulminat, itane receſſit à me Spiritus Domini, & locutus est tibi? Sed euentus belli ostendit ecclesiam, id est, congregatiōnem prophetarum, regum, principum, & multitudinem populi erasse. Ut igitur ecclesia recte iudicet de interpretib; & controversijs de religione in ecclesia exortis, Necesse est ut omnes omnium interpretationes exigat ad scripturam, sicut illi in actis Pauli predicationem ad scripturam examinabant, quorum studium commendat Petrus cū

E 2 inquit,

inquit, Et habemus firmorem sermonem propheticum, cui benefacit:is attendent:es quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies illu=cescat. Imo Christ. præcipit Iudeis ut de sua predicatione iuxta scripturam iudicent, scrutamini inquit scripturas, de quibus persuasi estis, quod per eas sitis habituri uitam æternam.

*E dogmatis
non scriptis
in biblijs.*

Nam quod articulus sequens conatur alligare fidem nostram ad ueritates non scriptas. Et aliqui contendunt multa esse necessaria ad salutem, & recepta esse propter autoritatem ecclesie, quæ non possunt probari per scripturam. Nouum est commentum ignotum patribus, & ueteribus scholasticis, Cū enim de duabus natu=ris in Christo (quod dogma ij qui descendunt ueritates non scriptas ponunt inter ea quæ sunt re cepta propter autoritatem ecclesie sine scri=ptura) esset discernendum in Nicena synodo, im perator Constantinus sic contionatur ad syno=dum, Euangelici & apostolici libri, nec non anti quorum prophetarum oracula plane instruunt nos, quid de uoluntate Dei sentiamus, quare ho=stili posita discordia sumamus ex dictis diuini spiritus quæstionum explicationes. Igitur con stat tunc totius ecclesie fuisse sententiam in om=ibus controversijs de expositione scripturæ,

Ex ipsa

Ex ipsa scriptura esse pronunciandum, & in
ore omnium scholasticorum fuit illud, obiecitum ^{Pr. dicit} sicq[ue]a Scholay
fidei esse ueritatem recuelatam à Deo contentant
in canone Bibliæ. Quare et si iuuatur ecclesia,
cum iudicandum sit de interpretationibus ex te-
stimonio ueteris ecclesiae, & sanctorum patrum
qui proximi fuerunt temporibus apostolorum,
sicut Irenæus ait, si de aliqua quæstione dubita-
tio est, oportet ad antiquissimas recurrere ec-
clesias, in quibus conuersati sunt apostoli, & ab
eis de proposita quæstione sumere quod certum
est: Et ipse citet autoritatem Polycarpi, discipu-
li Ioannis, pro duabus naturis in Christo: Et Ba-
silius alleget contra Eunomium sententias eoru
qui proximi fuerunt temporibus apostolorum,
ad probandam diuinitatem spiritus sancti, tamē
nequaquam sentiendum est dogma aliquod reci-
piendum esse in ecclesia, tanquam ab apostolis
profectum sine autoritate scripturæ, Imo, tam
Irenæus quam Basilius accerrime pugnant per
scripturam. Et refutant falsas interpretationes,
primum ex collatione scripturarum, deinde per
corum sententias qui audierunt apostolos, & co
rum discipulos. Sic Origens & Augustinus, et si
baptisma parvulorum dicant acceptum esse ab
apostolis, tamen id ipsum etiam probant ex mani
festis scripturis.

Articulus 25. Louanien.

Certa fide tenenda sunt, non solum quæ scripturis expresse sunt prodita, sed etiam quæ per traditionem ecclesiæ catholicae credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei, & morum negotijs per cathedram Petri, uel per concilia generalia legitime congregata.

Articulus 25. responsionis.

Hic articulus non solum omnia generalia cœcilia, & leges pontificias, sed quicquid est usquam in ecclesia traditionum, & rituum etiam sine certo autore, confirmat. Bone Deus quanta pertinacia est, nolle cedere in manifestis abusibus, contra scripturam etiam citra autoritatem Episcoporum receptis pro Christiana concordia? quis ista legens non exanimetur, imò incandescat. Nam Christus etiam infremit super cœcitate, & pertinacia scribarum et phariseorum. Nos eam reuarentiam concilijs tribuimus generalibus, & patrum testimonijs de uera scripture sententia, & ecclesiasticis dogmatibus

dogmata no finitata

Q

matibus, quam ipsi canones tribuere nos volunt.
Hieronymus quem Gelasius omnibus interpreti
bus præfert in c. santa Romana Ecclesia, solus
opposuit se concilio Aquisgranensi. Et Gratia-
nus ait authoritatem concilij nō præiudicare au
toritati Hieronymi, maxime cum illa testimonio
diuinae legis nitatur, inde concludunt Parisien
ses, priuatum hominem posse opponere se conci
lio cum autoritate scripturæ. Idem Hieronymus
de omnibus omnium synodorum, & patrum au
thoritate sic scribit: Dominus narravit in scrip=
turis principum, & populorum, qui fuerunt in Hieronimi
ea. Quare inquit, nullius hominis, quantius san
cti, aut docti scriptum habet autoritatem, quia
Dominus narravit in scripturis populorum, &
principum, populorum inquit, quia scripturæ
sunt totius populi, & non tantum sacerdotum,
& totus populus scripturam legere potest. Et
principum qui fuerunt in ea, fuerunt inquit, &
non sunt, aut erunt in ea, ut præter canonicam
scripturam prophetarum & apostolorū, quos
principes uocat, nihil habeat autoritatem. Eaz
dem est ipsius vulgata sententia, quicquid ex
scriptura authoritatem non habet, eadem ratio
ne contemnitur, qua probatur. Quantum autem
Augustinus tribuat concilijs, & patrum autho-

E 4 ritua

ritati, manifestum est ex his quae Gratianus ex
ipsius dictis collegit, d. 9. c. Noli meis literis, ne
gare non possum, ego solis eis, quis nesciat? noli
frater, neq; quorumlibet disputationes. Eadē d.
Gratianus concludens inquit, Constitutiones er-
go uel ecclesiastice, uel seculares, si naturali iu-
re, uel diuinis legibus contrariæ probantur, pe-
nitus sunt excludendæ. Et quantum ualeant con-
suetudo, & ritus à patribus accepti sine scriptu-
ra docet Gratianus d. 8. ex sententijs Augustini,
& Cypriani, quarū hæc ultima est, si solus Chri-
stus audiendus est, non debemus attendere quid
aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid,
qui ante omnes est Christus prior fecerit, neq;
hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei
ueritatem, Cum per Esiam prophetam loqua-
tur Deus, & dicat, sine causa colunt me, manda-
ta & doctrinas hominum docentes, hæc Cypria-
nus. Similis est & hæc ciuidem sententia, man-
dant martyres aliquid fieri, si iusta, si licita, si no
contra Dominū, à Dei sacerdote facienda sunt.
si obtemperantis facilis & promta consensio,
si petentis fuerit religiosa moderatio, Mandant
aliquid Martyres fieri, sed si scripta non sunt in
Domini lege, quæ mandant, ante est, ut sciamus
illos de Deo impetrasse quod postulant, &
tunc

m. 6.
Xtm dñi
m credandū

tunc facere quod mandant. Neq; enim potest statim uideri de diuina maiestate concessum, quod fecerit humana pollicitatione promissum. Ita Martyres nihil possunt, si Euangeliū solui potest, aut si Euangeliū non potest solui, contra Euangeliū soluere non possunt, qui de Euangeliō martyres sunt &c. Sed nihil opus est patrum testimonijs ad refutandas ueritates (ut uocant) non scriptas, sed per manus receptas. Nam Paulus uolens præmunire ecclesiam postremi temporis, contra hanc nouam sophisticam scribit Timotheo. Porro mali homines, & impostores, ad deteriora prolabentur decipientes, & decepti. Tu uero permaneas in his quæ didicisti, & credidisti qd' scias autorem à quo didiceris. Et à pueritia nosti quæ sint sacræ literæ, quæ possunt te sapientem facere ad salutem per fidem in Christum Iesum. Et caussam addit adhortationis hanc esse, quòd omnis doctrina diuinitus inspirata & utilis sit ad doctrinam, Et ad redargutionem, & ad correctionem, & disciplinam eam, quæ est in iustitia, ut instructus sit homo Dei, & ad omne bonum opus absolutus. Quare impie, & impudenter asseritur necessarium esse ad salutem nos ea credere, & facere quæ non possunt probari ex sacris literis.

E 5

Arti-

Articulus 26. Louanien.

Constitutiones ecclesiasticæ de
cieiunijs, festis, & abstinentia ci-
borum, alijsq; multis obligant
in conscientia, etiam extra casum
scandali.

Articulus 26. responsonis.

Ergo Christus frustra mortuus est, si enim
opinio ceremoniarum Mosaicarum, quæ
alioqui per se sunt res indifferentes, efficit
ut Christus nihil nobis profit, ut gratia excida-
mus, idem eandem facere opinionem de huma-
nis traditionibus manifestum est. Quid enim in-
terest teneri conscientias ritibus Mosaicis, aut
traditionibus pontificijs? Quantum differt in
his, uel illis ceremonijs fiduciā collocare? Quan-
tum absunt hæ doctrinæ, nisi obseruetis legem
Mosis et traditiones maiorum non poteritis ser-
uari per Christum, & nisi obseruetis traditio-
nes pontificum, non poteritis seruari per fidem.
Quid enim aliud nisi alter Moyses est pontifex,
qui præcepit suas traditiones obseruari sub poe-
na peccati mortalis? Imò patres & scholastici
nominatim, Diuus Augustinus, & Thomas de
Aquino

equino, queruntur conditionem Christianorum
intollerabiliorem esse, quam Iudeorum pro mul-
titudine traditionum. Sed contra opinionem ne-
cessitatis munit Paul. ecclesiā, cū inquit, state in Gentem
libertate, in qua Christ. uos liberavit, & ne rur- Ritus
sus iugo seruitutis implicemini. Videte ne q̄s deci- fūtūrīo
piat uos per inanem philosophiam iuxta traditi-
onum hominum, & elementa mundi. Item si mor- Cōdo
tui c̄stis cum Christo ab elementis mundi, quid
quasi in mundo uiuentes decretis tenemini? Qui
bus decretis? quibus elementis mundi? His nimi- dīcimū
rum ne gustetis, ne tangatis &c. quæ omnia sunt
ad interitum per hypocrisim. Et istis phariseis
Paulus præcipit, Nemo uos damnet propter ci-
bum & potum &c. Imò Petrus concionatur suis
successoribus, Quid tentatis Deum ut impona-
tis iugum cœruicibus discipulorum, quod neque
nos neq; patres nostri portare potuimus. Et pre-
ter opinionem necessitatis affinguntur humanis
traditionibus aliæ impiæ opiniones, qd' sunt cul-
tus qui mercantur remissionem peccatorū, quib;
sint opera perfectionis, propter quas opiniōes
Paulus uocat has traditiones, doctrinas demo- niorum. Et manifestum est infinita scandala, &
offensiones in ecclesia ex opinione necessitatis
ortas esse, Tota Græcia defecit ab ecclesia Ro=,
māna

mand, propter dogma de necessitate celebrandi
diem paschæ iuxta lunationes, & consecrandi
in azimo. Sed nihil opus est longa disputatione,
Spiridon cum exemplum **Spiridonis Episcopi** clare
demonstrat pares sensisse obseruationem traditio-
num pontificalium non necessariam esse. Is enim
contra suum hospitem, qui dicebat je non uesci
carnibus die ieiunij, propterea quod esset Chri-
stianus, allegat Pauli sententiam, **Nam omnis cre-**
atura Dei bona est, & nihil reiectum quod cum
gratiarum actione recipitur. Et addit ob hanc
ipsam causam, oportet te uesci, quia Christianus
es. Hic hospes assensus est Episcopo recte mo-
nenti, & gratiam agit pro doctrina.

Articulus 27. Louaniens.

Recte fit in ecclesia quod sanctos in cœlis cum Christo agen-
tes ueneramur, & inuocamus
ut pro nobis orent: quorum etiam
meritis, & intercessione, Christus
nobis hic multa largitur, alias non
largitrus: per quos etiam miracula
multa in terris operatur.

Articu-

Articulus 27. responsionis.

INvocatio hominum mortuorum impia est.

1. quia est cultus institutus sine uerbo Dei.

2. Deinde quia fingit homines esse clementiores quam Deum, & facit nos fugere a Christo, tanquam a Tyranno. 3. Quia fingit Deum
esse sicut regem, aut principem, ad quem non patet accessus nisi per suos familiares. 4. Quia honorem mediatoris soli Christo debitum transfert ad homines, quod quantum sit peccatum docet Ambrosius. Ex eo quod crimen læse maiestatis sit honorem a rege filio decretum tribuere alijs. 5. Quod tribuat sanctis omnipotentiam,

Et ea quae sunt Deo propria scire multorum simul preces, & gemitus cordium omnium corū, qui per totum terrarum orbem eos inuocant.

Cum tamen mortuos nescire que a uiuentibus gerantur manifeste testetur scriptura Esaiæ 63.

Abraham nesciuit nos, Et Israel ignorauit nos.

Et subscribat Augustinus in libro de cura agenda pro mortuis, Ut testatur Gratianus 12. q. ix.

c. fatendum. 6. Quia fit cum dubitatione, et sine fide, quia fides nititur uerbo Dei. Et necesse est dubitare, utrum sancti nos audiant, Quicquid tandem fabulentur de cognitione matutina

& ue-

*Uesperita, quasi uero primo Deus deferat
preces nostras ad sanctos. Et cum eis consulat,
utrum debeat nos exaudire, Deinde ipsi uicissimi
ad Deum nostras preces referant, & secum pu-
gnat haec sophistica, nos non audere ad Deum
accedere sine sanctis, & Deum reuelare ijs no-
stras preces. Postremo inuocatio Diuorum re
ipsa eadem est cum idolatria omnium gen-
tium. Nam gentes unum summum Deum esse do-
cebant Iouem, quem iudei יהוה Nos Iesum
uocamus. Et prestantes uirtute uiros post mor-
tem, in numerum Deorum retulcrunt. Et eos co-
uter duos, luerunt non quod statuerunt eos posse dare bo-
na quae peterent, sed Iouem placatum eorum pre-
cibus haec tribuere. Sic Theris pro Achille, Ve-
nus pro Troianis, Et Iuno pro Graecis interce-
dunt apud Iouem, ut fingit Homerus, propter
has causas improbantius inuocationem hominum
mortuorum, non tamen negamus memoriā apo-
stolorum & martyrum debita ueneratione cele-
brari debere, Et Deum in sanctis suis laudari.
Sic ut eorum doctrinam ac uitam populo pro-
ponamus, & inuitemus ad imitationem, Et gra-
tiarum actionem. Sicut Augustinus contra Faustum ait, Quorum intuentes exitum conuersatio-
nis intuemini & fidem.*

Artic

Articulus 28. Louanién.

Quapropter sancte, & religio
se faciunt, qui loca eis dicata
una cum ipsorum reliquijs re
ligiosa pietate uisitant, & hoc modo
ab ipsis opitulationem querunt.

Articulus 29. Louanién.

Gratus est etiam Deo imaginum
Iesus, recteque coram eis procū-
bimus inuocaturi sanctos quos
representant.

Responso ad hos duos articulos:

Sepulchris piorum haberi debitum hono-
rem, & ius naturæ, & leges Cæsareæ, &
sanctorum exempla ac ratio ipsa iubet pro-
pter spem & testimonium, futuræ resurrectio-
nis, sed capsularum, & feretrorum circumge-
stationem, indulgentias pro adoratione reliquia-
rum, longinquas peregrinationes, Et alios mani-
festos abusus probare non possumus.

Et

Et de imaginibus sic sentimus eas posse retincri, si eximerentur mentibus impiæ opinions. Et tolerentur idolatriæ cultus, sed deploranda magis quam exagitanda est hæc cæcitas quæ defendit crassam idolomaniam in adoratione imaginum, contra primum præceptum, et sanctorum patrum dicta ac facta. Deus manifeste præcipit, Non facies tibi sculptile, neq; imagines, nō procumbas coram eis. Hoc enim significat uox in i. præcepto **הַשְׁתֵּה־הָרָה** Et additum est aliud uerbum in eodem præcepto, quod significa etiam ipso sono ἐυσέβειαν **הַעֲבָרָם** Ut intelligeremus utrumq; prohiberi, scilicet, **et cultum, uel uenerationem mentis, et prostrationem corporis coram imaginibus.** Iosaphat rex sanctissimus confregit serpentem æneum à Moise mandato Dei factum, quod iudicaret populum peccare contra primum præceptum, cum procumberent ante hanc effigiem. Epiphanius scidit imaginem pendentem ante fortes templi, affirmans hanc picturam esse contra auctoritatem scripturæ, ut testatur Hieronimus. Gregorius ipse et si iudicaret imagines esse retinendas, tamen clare damnat eorum uenerationem. Verba eius sunt de consecra. d. 3. ca. Perlatum. Evidem qd' eas adorari uetus esses omnino laudamus

laudamus. Et excusatio uenerationis imaginum *Excusatio uen-*
prorsus ethnica est. Nam Ethnici etiam nega-
bant se adorare imagines, et affirmabant se ue-
nkrari Diuos per imagines, sicut testantur Am-
brosius, Athanasius, et Augustinus, qui hanc ex-
cusationem sic refutat. Quis inquit adorat, aut
orat, intuens simulachrum qui non sic afficia-
tur, ut ab eo se exaudiri putet, ab eo sibi præsta-
ri quæ desiderat, speret? Et quicquid dicant, ta-
men facta testantur eos sentire Diuos presen-
tes esse in imaginibus, Et uelle magis adorari
per unam quam per aliam. Alioqui non suscipe-
rent longas peregrinationes ad sanctorum ima-
gines, quas domi habent. Quare manifestum est
eandem esse idolatriā in ueneratione Diuorum
per imagines hoc nostro tempore, quæ fuerat il-
la contra quam Paulus sic fulminat, reuelatur
ira Dei de cœlo, aduersus omnem impietatem
hominum, qui commutauerunt gloriam immor-
talis Dei per similitudinem imaginis &c. Et
prodolor id nimis uerum esse, testantur pœnae
idolatrarum, quas Paulus eodem loco enume-
rat. Quapropter tradidit eos Deus in reproba-
mentem &c.

F

Artic.

Articulus 30. Louaniens.

Firmiter credendum est, post hāc
uitam purgatorium esse anima-
rum, in quo solūitur pœna pec-
catis adhuc debita. Eisdem tamen
subuenitur sacrificio altaris, oratio-
num, iejunio, eleemosina, alijsq; bo-
nis operibus uiuorum, sicut & ins-
dulgentijs, quo citius ab ea liberen-
tur.

Articulus 31. Louaniens.

Animæ defunctorum purgatæ
mox regnant cum Christo in
cœlis. Et animæ impiorū hinc
migrantes sempiternis tradūtur sup-
plicijs.

Responsio.

Nullum

Non ullum extat in canonica scriptura testis monium, uel exemplum de purgatione, & patres alij ab alijs de hoc dogmate dissentient. Et ipsi secum pugnant, Hieronymus exponens illa uerba Pauli. Oportet nos omnes sisti ante tribunal Christi, ut percipiat unusquisque pro ut gessit in corpore, siue bonum, siue malum. Clare ait in praesenti seculo scimus, siue orationibus, siue consilijs inuidem posse nos adiuari. Cum autem ante tribunal Christi uenerimus, nec Job, nec Daniel, nec Noe rogare possemus pro quopiam, sed unumquemque portare suum omnus. Et Ambrosius eadem Pauli uerba exponet ait, igitur si iudicante Christo unusquisque non strum facta corporis recipiet, non uiriq; sine corpore adiudicabitur homo, bono aut malo. Et quanquam Augustinus in Enchiridio conatur Paulo addere aliam expositionem, tamen manifestum est cum uim uerbis facere. Et turpiter la^Error Augustini. bi cum ait, missam & eleemosynam prodesse damnatis, ut tollerabilior sit eorum damnatio, ac sibi ipsi contradicere, quia in 4. de ciuitate Dei ait, si scirem patrem meum in inferno, non plus orarem pro eo quam pro Diabolo. Et in 21. de ciuitate Dei c. 26. ipse dubitat de purgato

Abolet

misiōem Enī. **rio,** Deinde abolet promissionem Euangelij pro priam de gratuita remissione peccatorum, cum Pugnat cum asserit oportere nos satisfacere Deo pro peccatis post hanc uitā. **Tertio** euertit exempla quae addita sunt in Euangilio ad declarandam promissionem esse uniuersalem. **Quæcunq;** enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per pacientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, ita enim omnes & singuli pœnitentes, & credentes promissiōni Euangelij, de gratuita remissione peccatorum propter Christum statuere debent sibi remitti peccata, sicut Magdalene, Petro, Et latroni in cruce pendenti. Nam duo illi latrones pendentes à dextra & sinistra Christi, omnes & singulos significant, qui à dextra & sinistra erunt in die iudicij. Quare necesse est quiclibet morientem qui exemplum dixerit ex uera fide, **Dominic memento mei iam regnans in tuo regno, uictor peccati, mortis & diaboli, applicare ad se illum promissionem. Hodie mecum eris in paradiſo.** Nam si ulli hominum post remissionem culpæ persoluendæ essent pœnæ in purgatorio, ei maxime luendæ fuissent, qui uitam in latrocinijs exercuisset. At in illo latrone propositum est omnibus latronibus **exem**

exemplum, aut si qui possent latronibus deteriores esse, modo resipiscant, & credant in Christum etiam in ipso agone mortis. Et certo affirmare ausim cum qui non applicat ad se hanc promissionem cum moritur: Hodie mecum eris in paradyso, nunquam ingressurum paradysum, etiam si pro eo celebrentur missæ usq; ad diem iudicij. Nam quod Sophistæ fingunt contritione latronis fuisse tantam, ut meruerit remissionem culpæ et pœnæ, pugnat ex diametro cum doctrina pauli, qui non propterea ait fidem iustificare sine operibus, quasi sit sine pœnitentia & alijs operibus, sed quod detrahatur meritum remissionis peccatorum imputationis iustitiae, & acceptationis ad uitam æternam dignitati nostræ pœnitentiae. Et operum qualiumcunq; tandem, & tribuat fiducia solius misericordiæ nobis in Christo promissæ.

fides sola iustificat.

Articulus 32. Louanien.

Recite uota Deo facimus, tā monastica, quam alia, & facta obligant apud Deum: nec aduersantur

F 3 Santur

Suntur libertati Euangelicæ: quæ à peccatis libertas est, & ijs quæ spiritum nostrum quomodo cunctq; impe diunt, quo minus totus Deo seruiat, non autem à uoti uel iuramenti obligatione, nec ab obedientia magistratus ecclesiastici, uel secularis.

Articulus 32. responsionis.

Vota de rebus possibilibus licitis, & quæ non impediunt maiora bona licere, & obseruari debere dicimus. Et monasteria si *vota monastica*, essent liberæ scholæ, ut olim fuerunt, probaremus. Sed *vota monastica* primo sunt impossibilita ijs, qui non habent donum cælibatus, quod nō esse in nostra potestate ante docuimus. Et satis testantur conscientiæ eorum qui student continue. Deinde non sunt licita, propter ea quod habent impias opiniones annexas, quæ pugnant cum præceptis Dei. Nam primum præceptum requirit ut fiduciam remissionis peccatorum insolum Christum collocemus, & præceptum dam-

nab

nat omnes cultus sine uerbo Dei institutos. Et
3. requirit ut colamus Deum iuxta suum uerbū
Contra autē uota finguntur esse cultus, qui mer-
centur remissionem peccatorum, & aequaliter
baptismo, & uocantur perfectio Euangelica,
opera supererogationis, quae possunt saluare ali-
os. Et tamen interim sub praetextu pietatis no-
minis Dei fiunt uentris causa, Et sunt plena simu-
lationis, & impietatis omnis generis, & adigunt
inuitos ad idolatricos cultus, in invocatione san-
ctorum, cultura imaginum, celebratione missa-
rum pro muneribus, Et alijs multis manifeste
prohibitis uerbo Dei, & pugnantibus cum prae-
ceptis primæ tabulæ. Quod autem uouentes irri-
tum faciunt quartum præceptum, propter hu-
manas traditiones manifestum est, quia dicunt
peccatum esse egredi ex monasterio ad subueni-
endum parentibus in extrema necessitate consti-
tutis. Et quot occiduntur in monasterijs, qui ma-
nifestos abusus reprehendunt, & cupiunt obse-
qui præcepto Dei, exite de medio eorum? Co-
guntur etiam ij qui non habent donum cælibatus
polluere se non solum adulterio, sed alijs nefan-
dis libidinibus. Et maior pars monasteriorum *Opus Monast.*
fundata est super furta. Et rapinas diuitum est

potentum. Et tota doctrina monachorum est
falsum testimonium contra doctrinam Euange=
lij, Vtrum autem aliena bona concupiscant, satis
testantur querelæ orphanorum quos exheredi=
tarunt. In summa uota monastica manifeste pu=
gnant cum omnibus preceptis Dni. Postremo,
impeditiunt omnia bona opera diuinitus prece=
pta, studium et doctrinā uerbi Dci. Nam qui in
monasterijs discere uolunt, non possunt praece=
rmonijs, et missationibus, Exequijs et horis cā
tandis, multo minus docere alios, ac ne eos qui=
dem à quibus decimas accipiunt, aut iu=
uare pauperes, et infirmos cognatos,
tantum abest, ut alijs possint
inseruire per opera cha=
ritatis diuinitus pre=
cepta.

CONCLVSIO.

Ad duos & triginta articulos respondi
breuiter, quia constitui meam responsio-
nem proponere pro thematib. futuræ di-
sputationis, in qua liberum erit cuiuslibet interro-
gare de his, de quibus dubitat, Et oppugnare no-
stram, uel confirmare aduersariorum sententi-
am. Et offero me ad uberiorum corum, quæ hic
breuiter commemoraui explicationem.

Quod si aduersarij nostri quererent aut ad-
marcent ueritatem, uel afficerentur misera dissi-
patione Ecclesiarum, uel querelis piorum, quos
audiunt inter tormenta et in media morte pu-
ram Euangelij doctrinam profiteri, non adeo ab-
horrerent à libera disputatione, ac fuisset iam
toti orbi ueritas patefacta, si colloquium wor= Papista
matiæ institutum non curassent abrumpi, uel lucem fugiun
permitterent adhuc reliquos articulos in libero
colloquio excuti, sicut ille primus de peccato o= S. Sanguino
riginis fuit exagitatus. Sed sicut Christus ait,
Omnis qui male agit, odit lucem, & non uenit ad
lucem, ne arguantur opera eius, ita isti latebras
querunt, & lucem fugiunt ac curant sua placita
per leges sanguine scriptas confirmari. Verum
non libet de his nunc queri longius, ac ne quid=

F 5 quam

quam durius de his dicam. Ne queri possint mo-
delectari corum traductione, uel odio, & male-
uolentia parasse hanc responsonem, in qua me
hoc unum spectasse ne infirmos offendarem,
linguae petulantia, & ut eos, qui sanari possent,
in uiam reuocarem, Christus iudex, & mea con-
scientia testis erit. Nunc peto ab omnibus pijs,
ut sepositis paulisper affectibus, hoc mecum scri-
ptum legant, & sicubi uidetur eis errare, me
amicc commonefaciant, ac firmiores suæ senten-
tie rationes afferant, quam illas quas sententia-
rij, & canonistæ hactenus proposuerunt, aut cœ-
dant non mihi, sed ueritati diuinitus reuelatæ,
in sanctis, sententiæ prophetarum
& apostolorum, & iam hoc nostro
tempore, iterum immensa dci
misericordia orbi pate-
factæ, & resti-
tutæ.

Psalmus

PSALMVS XL. LATINIS VER-
sibus redditus.

Qui miserū abiectūq; leuas gaudet o patronū,
Ipse deum in proprijs experiere malis.

Ille salute tuam uitam & successibus auctam
Hostium in infesta non sinet esse manu.

Et quicunq; uolent te perturbare dolores,
Deq; tuo pellet corpore deq; animo.

Depositumq; ope te assiduus medicante fouchit,
Nec sinet ægriferis delicuisse toris.

At me conscientia mens scelerum, pœnaq; fatigat
Formido, & læsi numinis horror agit.

Quid nisi supplicib. precib. te maxime pulsam.
Teq; uocem gemitu te lachrimisq; Deus?
Respice, prolixaq; tua complectere mente
In tot proiectum tristia totq; metus.

Deficienti animæ properes adhibere medelam,
Et tua sit bonitas quam mea facta prior.

Nunc inhibat nostro exitio infensiss. hostis,
Meq; tegi ingesta cernere uellet humo.

Nec satis. extincta stirpē & genus omne uidere
Vellet, & in terris nil superare mei.

Venit

Venit ut aspiceret sua gaudia uulnera nostra,
Pasceret in quo odium lætus habere suum.
Atq; ita materia probri diræq; loquelæ
Collecta, ad socium cœpit abire gregem.
Cum quibus ora nocens uirus spirantia confert,
Et tacito cogit murmure consilium.
Inq; meum exitiosa caput sententia fertur,
Conueniens sceleri tempus adesse ratis.
Quos audire mihi uideor nunc ista loquentes,
Et sese in nostram sic animare necem.
En iacet. Inualidum quin multi perdimus unum,
Cauto est ne lapsus forte resurgat, opus
Nunc datur ultrices occasio iungere dextras,
Atq; odia hostili pascere nostra malo.
Me miscrum de quo mihi pollicitus fueram uno
Omnia, spes uitæ præsidiumq; meæ,
Cum quo iuncta etiā mensæ mihi sacra fuere,
Nunc pede calcanti me super hostis abit.
Hæc inter frustra tentans exurgere nitar,
Prostratum ne aliquem posse leuare putem?
Nemo potest præter te regē cuncta potentem,
Ergo ego adoranti te prece pulso Deus.
Succurrat misero bonitas tua, meq; periclis
Eripiat tuto constituatq; loco.

Tunc

Tunc mihi supplicium dabit erecto hostis, et illud
Supplicium meritae congruitatis erit.

Tunc mea uirtutis superabit sydera fama,
Vera Deo uirtus est placuisse suo.

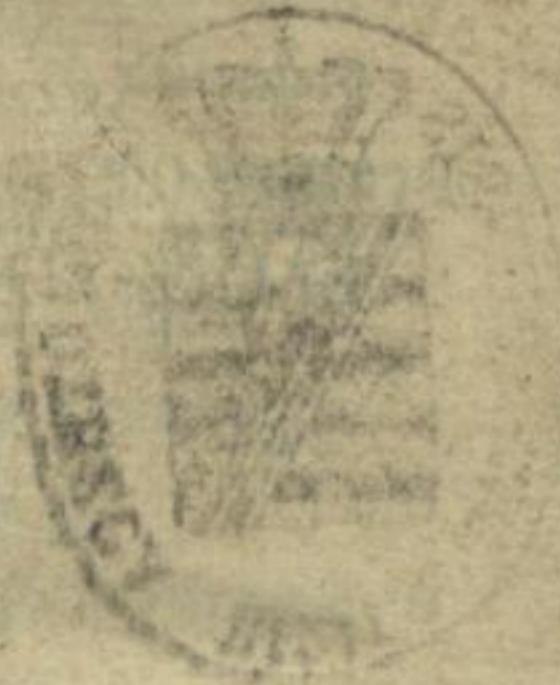
Tu modo fac placuisse sciam, mihi tu modo uitā
Insontem esse meam subueniendo proba.

Vt tibi perpetuas resonent mea carmina laudes,
Teq; Deus solum nocte dieq; canam.

Vt mea magnificās tua nomina lingua celebret,
Nomina in æternos non reticenda dies.

Perturbare furor tunc desinet impius orbem,
Et Deus in terris omnia noster erit.

F I N I S.

digitalisiert PPN: 305967657

SLUB DRESDEN

3 2395530

Th. evans vol
909

